

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Ivstitia Et, Ivs. Sex Libris totidem Tractatus appono, nempe de rerum
Dominio, de Restitutione, de Contractibus Gratuitis, de Contractibus
Onerosis, de Contractibus Fortunæ, de Contractibus Adminicularis, de
Quasi-Contractibus, & nonnullis Innominatis

Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1663

Liber XXXVI. Dominium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80681](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80681)

R. P. ANTONII
DE ESCOBAR
ET MENDOZA,
VALLISOLETANI,
Societatis IESV,
VNIVERSÆ THEOLOGIÆ
MORALIS
Liber Trigesimus Sextus.

DOMINIUM.

QVI Volum. I. De Iustitia, Iure, ac contractibus in
communi Tractationem prælibavi. Jam in particulari ma-
teriam evolvō, ac primum de Dominio rerum, quo quis
per furtum privatur, una & altera sectione (de more) disceptabo.

S E C T I O P R I M A.

De Dominio receptiores absque pugna sententiæ.

CAPVT I.

De subiecto Domini.

*i.
Domini
diffinitio.*

Dominium est, sui perfecte dispo-
nendi de re aliqua corporali, nisi le-
gis prohibeat. Dicitur Ius loco ge-
neris: enim sub se comprehendit tam Do-
minium quam alia pleraque iura. dicitur Per-
fecte disponendi, id est omni modo, & pro-
Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. V.

pria authoritate siue in proprium, siue in alie-
num commodum eā utendo, siue abutendo. Ad-
ditur, De re corporali, nam rerum alie corpo-
rales sunt, alię incorporeę, corporales sunt, quę
suapte natura tangi possunt, ut fundus, homo,
vestes, aurum. Incorporeę, quę tangi non
possunt, sed intellectu solum apprehendi, ut
sunt eę, quę in iure consistunt v. g. Ius here-
ditatis, ius fructus, ius eligendi, ius præsentan-
di. Additur, Nisi lege prohibeantur. Quia etsi
iura aliquando iusta de causā aliquod ius im-
pediant, ne prodeat in actum, etsi prodierit,
ne factum teneat, non tamen efficiunt eiusmodi
ius non esse Dominium. Vnde etsi pupillus
nequeat

A

ELSCOBAR

Theol. Mor.

Tom. V. V. I. V. II.

EL IV

2 Theologiae Moralis Lib. XXXVI.

nequeat sua bona alienare usque ad tempus à patre: vel à iure praefinitum, ni hilominus tamen est legitimus eorum Dominus, Barthol. l. si quis, §. differentia, ff. de acquir. posses. Molina tr. 2. d. 3. Lesh. l. 2. c. 3. dub. 2. Fillinc. tr. 3. c. 3. q. 1. Laym. l. 3. tr. 1. c. 5. n. 7. Sayr. in claus. l. 9. r. 2. n. 3. Valent. to 3. d. 5. q. 10. pun. 1.

² **Dominium iurisdictionis ac proprietatis.** Dominium est duplex, vnum iurisdictionis, alterum proprietatis. Dominium iurisdictionis est potestas gubernandi suos subditos, iudicandi, protegendis, & accipiendi à subditis emolumenta, quae ea de causa debentur, dividitur autem hoc Dominium eo modo, quo iurisdictionis Ordinaria, in Ecclesiasticum, & Saeculare. Ecclesiasticum Dominium est potestas papalis, patriarchalis, Archiepiscopalis, Episcopalis, & aliarum inferiores. Dominium saeculare est, potestas Imperatoria, Regia, Ducalis, Comitatus, ac similes respectu Provinciarum, & Oppidorum quae ipsis proprio iure subiant in negotijs saecularibus. Dominium proprietatis est ius disponendi de re aliqua tanquam sua in suum commodum. Ab hoc Dominio quicque rei suae Dominus dicitur, & competere potest tum communitati, tum privatae personae, vel publicae. Lesh. l. 2. c. 3. dub. 1. n. 2. Bec. tr. de iust. c. 2. q. 2. Malder. de iust. tr. 1. c. 3. dub. 3.

³ **Dominium proprietatis dividit in perfectum & imperfectum.** Dominium proprietatis in perfectum, & imperfectum dividit. Perfectum dicitur, quod continet proprietatem rei, & commodorum eius, imperfectum, quod tantum habet vel proprietatem rei absque emolumentis, vel emolumenta absque proprietate, unde hoc dominium dicitur, vel directum, vel utile, directum continet solam rei proprietatem, & tale Dominium habet filiusfamilias in peculio, quod aduentitium dicitur: & qui dedit in Emphyteusim, vel feudum, Dominium utile continet solam rei commoditatem, quale habet usufructuarius, feudatarius, vel Emphyteuta. Barthol. ad l. si quis vi, §. directum, n. 5. ff. de acquir. poss. Sayr. in claus. 3. q. c. 2. n. 10. & 11.

⁴ **Solus natura rationalis potest conuenire Dominium.** Cum autem omnis Dominij fundamentum sit intellectus, ac libera voluntas. Hinc soli naturae rationali conuenire potest, nempe Deo, Angelis, & hominibus. Deus summum quoddam, absolutissimum, & independens habet dominium in omnes creaturas ratione creationis & conservationis. Angeli proprie non videntur habere dominium nisi suarum actionum, tamen propter magnam auctoritatem, quam habent administrandi res corporeas, possunt dici illarum habere Dominium. Hominibus autem proprie competit hoc dominium in res externas, cum eis res istae concessae sint solis, ut de illis ad sua commoda pro arbitrio disponant. Sotus de iust. l. 4. q. 1. d. 2. Sylu. 2. 2. q. 66. a. 1. q. 3. Faust. in spec. 2. d. 1. q. 7. 9. 10. & 11. Mol. tr. 2. d. 18. Filliac. tr. 3. 1. n. 91. & 92.

⁵ **Puer ante rationis usum Dominium habet.** Ante rationis usum paruuli verum habent dominium. Quia sufficit eos potentiam liberi arbitrij habere, quamuis usum non habeant, alioqui dormientes Dominium suarum rerum amitterent, idem de amentibus dixerim Victor. relect. de Indis. n. 2. 1. & 2. Lesh. l. 2. c. 4. dub. 2. Becan. de iust. c. 3. q. 2. Faust. in spec. d. 1. q. 12.

⁶ **Quadruplex peculij.** Filijfamilias quadruplex peculij genus potest competere, Castrense, quasi Castrense, Aduentitium, Profectitium. Castrense dicitur, quod in

militia, vel occasione militia est partum. Quasi genus potest Castrense omne id, quod ex beneficio Ecclesiastico acquiritur, imò quicquid acquiritur post litem complicitatem, etiam alias esse aduentitium, praeterea tere. Ca. quicquid acquiritur officio publico, nō mecha. streuse, nico, vt Iudicis, Aduocati, Tabellionis, Medici, quasi Castrensis, & c. vel per principis donationem. Ad. streuse, uentitium peculium est summa illorum bonorum, quae Castrensis, aut quasi Castrensis non sunt, Pro. sunt, sed aliunde quam à patre, & ex bonis eius, scilicet. & ob gratiam illius principaliter habetur, quia sunt bona filio hereditario iure à matre, aut cognatis, aut amicis, aut suo labore, industria, aut fauente fortuna, parta. Profectitium est, quod provenit à parente vivo, vel principaliter, & proxime eius causa datur, nec ad bella, aut officia publica pertinens.

⁷ Porro filij in peculio Castrensi, vel quasi Castrensi plenum dominium habent, ita vt tota pro. Quodnam prietas, & usufructus, administratioque horum bonorum sit penes ipsos, & de illis possint disponere di. peculio per donationes, & contractus, imò etiā per testamentum, ac ultimam voluntatem, & parens ex habeat. his bonis non possit sibi quicquid usurpare, nisi quantum necessarium est pro filiorum alimentis, si eos ex suis aliat, alioquin, volente filio ad restitutionem tenetur. In aduentitiis autem dominij, ac proprietatis iure comuni est filij, & usufructus patris. In quibusdam tamen casibus, potest filius etiā habere usufructum, vt si pater illum filio concedat, vel si aliquid dentur filio ea conditione, vt parens usufructum non habeat vel aliquid ei donetur patre contradicente, vel si usufructus alicuius filio sit relictus. At in profectiis dominium tam directum, quam utile est apud parentes. Nauar. sum. c. 17. à m. 141. ad 144. Lesh. l. 2. c. 3. dub. 3. Fill. tr. 3. 1. m. 95. Bec. de iust. c. 3. q. 3. Sylu. v. Peculium Sylu. 2. 2. q. 32. a. 8. Faust. in spec. d. 1. q. 15.

⁸ **Serui non habent perfectum ac independens à Dominorum potestate Dominium.** Quia quicquid serui acquirant quauis causa vel occasione Domino aequiunt. Possunt tamen serui habere aliquarum rerum Dominium, imperfectum, hoc est, tale, vt eas non teneantur suis dominis tradere, quamuis Domini absque iniuria possint eos illis priuare. Quia iura nō fecere incapaces omnis iuris, & dominij seruos, instar Religiosorum, nec aderat legitima, id faciendi causa. Vnde in aliquibus casibus potest seruus aliquod comparare Dominium, v. gr. quando consensus expressus, vel tacitus Domini intercedit, vel si donator ei absolute, vel ea conditione, vt ad Dominum non pertineat, vel si detur in compensationem, si lucretur sua pecunia: si sibi aliquid subtrahat sine Domini incommodo. Verum concessio verò ac perfecto dominio seruis in praefatis casibus, asseruerim, dominos ad restitutionem teneri, si res ipsas concessas auferant. Mol. tr. 2. d. 3. 8. Lesh. l. 2. c. 3. dub. 4. Becan. de iust. c. 3. q. 4. Fill. tr. 3. 1. n. 99. Sylu. 2. 2. q. 66. a. 1. q. 3. conc. 7. Faust. in spec. d. 1. q. 19.

⁹ **Religiosi.** Religiosi solemniter professi in particulari professi sunt cuiusque dominij, usufructus, possessio, minimum nō nis, & similis iuris rerum temporalium tā mobiliū, quam immobilium incapaces, antiquo cui qui sim. iure c. Non dicatis 12. q. 1. c. cum ad Monasterij, plici pan. de statu Relig. & nouo Tridentini sess. 25. c. 2. de paratis vo. Regul. Quia per votum paupertatis in solemniter sumi ad professione stricti.

professione emissum. Religiosus ex ordinatione Ecclesiastica se se omni dominio priuat, & omnis iuris temporalis fit incapax. At per simplex paupertatis votum incapax Religiosus non fit, sed tantum priuatur potestate vtendi, & disponendi abique superioris consensu, vt patet in Religiosis non professis nostrae societatis ex constitutione Gregorij XIII. in Bulla, *Ascendente Domino*. Dixi, in particulari. Nam in communi possunt Religiosi professi habere dominium temporalium bonorum, licet illa non possint alienare nisi in commodum Religionis & de iurim Praefijis licentia D. Tho. 2. 2. q. 186. a. 7. ad 4. Lell. l. 2. c. 3. dub. 5. Filluc. tr. 3. n. 102. 103. Faust. in spec. d. 1. q. 14.

10
Quoniam
modo Reli-
giosus possit
Superiores
concedere
bona stabili-
lia ad usum
duntaxat,
vel admi-
nistratio-
nem.

Iure nouo Tridētiensi sit. 2. 5. c. 2. de Reg. Superiores Religionum inhibetur, ne possint alicui Religioso concedere villa bona stabilia (vt sunt fundi redditus, adium locationes) etiam ad vsum duntaxat, vel administrationem, non tamen esse contra ius commune, nec paupertatis votum cum Superioris facultate bonorum administrationem, & vsum habere ad quauis pias causas, modo semper adit ad Superioris nutum dependentia. Hinc quantumvis census vitalitij possint permitti pro vsum eorum necessarius, qui Monasteria ingrediuntur, praesertim Monialibus, & Monachis qui ex communi peno non habent, satis eorum tamen administratio non potest ipsis concedi, sed solis officialibus, vt ait Concil. Vbi tamen non esset receptum quo ad hoc, non propterea dici deberent habere proprium, si habent cum dependentia a superiorum voluntate. Mobilia autem possunt singulis Religiosis concedi, religiose accommodata paupertati iuxta cuiusque Religionis vsum, non tamen superflua, imo etiam pecunia ad determinatos vel etiam de indeterminatos vsus, modi sint pij, quia hoc neque est contra paupertatis professionem, neque vilo iure vetatur. Azor. tom. 1. l. 1. c. 9. Manni. tom. 3. q. 9. Regul. q. 29. a. 12. Lell. l. 2. c. 3. n. 33. Laym. l. 4. tr. 5. c. 7. n. 13. Miranda. 10. l. 2. c. 8. a. 9. Becan. de iust. c. 3. q. 5. Fratibus autem minoribus de obseruantia, & Capucinis pecunie vsus concedi non potest, quia iuxta regule praescriptum contrahere, aut retinere pecuniam non possunt.

11
Religiosi
beneficij
quandam
Dominium
habent

Religiosi vero Beneficij, vt Abbates, Priores, Commendatores, & similes habentes beneficia Regularia, vel saecularia, & si nullum habeant dominium, habent tamen ius administrationis, ac dispensandi suorum beneficiorum fructus in pias tamen causas, vltra suam congruam sustentationem. Quia id est eis iure ac consuetudine concessum. In res tamen vanas non possunt beneficij fructus expendere, nec amicos suos ex eis ditare. Quia horum bonorum non sunt Domini, sed solum administratores, ac dispensatores. Aliter facientes, ad restitutionem tenentur, Lell. l. 2. c. 3. dub. 5. n. 29. Filluc. tr. 3. n. 104. Faust. in spec. d. 34. q. 10. n. 18.

12
Clerici non
Religiosi
verum ha-
bent Domi-
nium bono-
rum patri-

Clerici non Religiosi verum habent dominium bonorum patrimonialium de illisque vt laici possunt disponere. Patrimonialia bona sunt, quae vel hereditate, vel donatione, vel industria, vel alio modo, quo a solent laici, sibi acquirunt. Quia per Clericatum, vel ordinem nec sunt incapaces dominij, neque se se dominio abdicant. Idem Escol. & Mend. Theol. Moral. Tom. V.

dixerim de bonis quasi patrimonialibus, vt sunt ea, quae tanquam clericis acquirunt clericorum ministerijs absque beneficio nempe celebratione, concionibus, vicaria temporalia, distributionibus quotidianis, quae pro singulis horis conferuntur assistentibus in choro, stipendijs pro defunctorum funere, Eleemosynis pro processione peragenda, pro Episcopatu visitando, pro sententijs ferendis, & audiendis causis, pro agendo aliquo Ecclesiae negotio vel aliorum. Denique quidquid datur pro industria personalia, pro labore contractu, pro organo pulsandis, audiendis confessionibus, ac similibus. Quia haec dantur vt stipendium quoddam sustentationis, vt de his pro arbitrio disponant. Nauar. de reddit. Eccles. q. 1. mon. 19. Laym. l. 4. tr. 2. c. 3. n. 1. Becan. de iust. c. 3. q. 6. Mol. 10. l. 1. tr. 2. d. 145. Lell. l. 2. c. 3. dub. 6. n. 36. & 37. Filluc. tr. 3. n. 101. Faust. in spec. d. 1. q. 16.

monialium,
vel quasi
patrimo-
nialium.

C A P V T II.

De Dominij Obiecto.

PEs externe, vt montes, agri, platae, flumina, beltae, & similia hominis subiecta, ab eius dominio cadunt, non quod singuli homines habeant earum rerum, quae ab alijs iam occupatae sunt, dominium, sed quia quisque ius habet a natura sibi concessum, vt valeat rem quamlibet occupare, si bique attribuere, modò antea ab alio non fuerit occupata. Caelorum verò, & Astrorum aliquo modo dominium homo habet, quatenus in illius vsum, & obsequium facta fuerit. D. Tho. p. 1. q. 96. a. 2. Mol. 10. l. 1. tr. 2. d. 18. Faust. in spec. d. 1. q. 10. & 11.

13
Rerum ex-
ternarum,
quae ab alio
occupatae non
sunt, sumus
Domini.

Homo non est dominus vitae suae, nec membrorum, sed solum custos, & quasi vniuersus. Dominium horum est apud solum Deum. Quia dominium non est nisi in eas res, quas nostra industria nobis possumus adsciscere. Vnde nec Princeps, nec Respublica est dominus vitae suorum subditorum, vel seruorum: neque potest pro arbitratu suo aliquem occidere aut mutilare, nam siali quando malefactores iubent occidi, id gerunt tanquam boni publici custodes. D. Tho. 2. 2. q. 64. a. 5. & q. 65. a. 1. Valent. ibi d. 5. q. 10. p. n. 1. dub. 3. Sayr. in clau. l. 9. c. 5. n. 4.

14
Non est
homo Do-
minus vitae
suae aut
membrorum
nec Prin-
ceps alienae.

Quantum iure naturae omnes homines sint conditione pares, habentes scilicet eandem causas materialem, formalem, efficientem, & finalem, tamen gentium, & ciuili, supposito peccato, seu post Adae lapsum, potest homo sub alterius hominis dominium cadere, & ita seruus illius effici. Ex. 21. Leuit. 25. Deut. 20. D. Gregor. l. 2. 1. moral. cap. 11. & omnes.

15
Homo sub
hominis do-
minium po-
tens cadere

Iuxta receptionem sententiam homo est dominus suae famae, sicut rerum externarum. Quia fama, & honor inter bona externa, quae possunt a nobis acquiri ac deperdi, collocantur, eorum autem, quae nobis acquirimus, sumus domini. Nauar. sum. c. 18. n. 27. Lell. l. 2. capite quarto dub. 11.

16

Ex legum civilium dispositione duo requiruntur ordinariè, ad dominij, requirantur.

A 2

ELSCOBAR
Theol. Mor.
Tom. VII. II.
EL IV

4 Theologiae Moralis Lib. XXXVI.

ad Dom.
ni acqui-
sitionem?

acquisitionem, quando illud est ab vno in alium transferendum. *Titulus* scilicet, & *Traditio*. Est autem titulus id, in quo totum ius primitus fundatur, ut emptio, donatio, hereditatis successio, per hæc tamen nondum habetur dominium, aut ius in re, sed solum ad rem, nisi accedat traditio, quæ est veluti conditio necessaria, ut ex vi prioris donationis, vel emptionis reverteretur dominium. *Couarru. l. 2. variar. c. 19. numer. 3. Sayr. in claus. l. 9. c. 10. num. 9. & 10. Lell. l. 2. c. 3. dub. 3.* In quibusdam tamen casibus iure communi Cæsareo, ad dominium acquirendum non est necessaria traditio. Primo ad ius hypothecæ, vel pignoris nuda conventio, vel legis dispositio sufficit. Secundo in beneficiis ius in re acquiritur per collationem, & acceptationem. Tercio, in hereditate, Dominus enim fit quis hereditatis, siue per testamentum, siue ab intestato, sola adita hereditate verbo, vel facto. Quarto in legato, si enim certares tibi legata sit, statim per acceptationem illius Dominus efficeris. Quinto, quando aliquid donatur, venditur, aut relinquatur civitatibus, Ecclesiis, aut aliis piis locis, aut in captiuorum redemptionem. Sexto, si princeps contrahat cum aliquo, vel donet, & intendat transferre Dominium, erit quidem absque alia traditione translatum. Verum quando dominium non transfertur ab vno ad alterum, ad acquisitionem eius sufficit apprehensio. Sic enim acquiruntur dominia earum rerum, quæ nullius sunt. Omnia hæc suo ordine è iuribus hæcce accepi, *l. 1. ff. de pignoris. C. si tibi absente, de praebend. in 6. Instituit. de heredum qualis. 6. vltim. l. A Titio, ff. de furtis, leg. vlt. C. de Sacrosanct. Ecclesiis.*

CAPVT III.

De modo acquirendi Dominium?

17
De domi-
ni post A.
de lapsum
diuisione.

Vasi iure naturali genus humanum habet aliquo modo dominium rerum inferiorum, quæ ad vitam degendam sunt necessariæ. Gen. 1. *Dominamini piscibus maris.* Iuxta celebre illud Iurisperitorum prologium, *Res omnis iure naturæ sunt communes, Cod. l. ius gentium, dict. leg. ex hoc iure, ff. de inst. & iure.* Dominium tamen ante diuisionem factam non fuit in aliquo priuato homine, sed in toto genere humano, idque non tam actu, quam potestate, & iure. Quia naturæ Authores visibiles non vnus hominis, sed omnium simul hominum creauit ad vsum, vnde nullius erant positine, tamen singuli, vel omnes simul habebant ius ad illa occupanda, & dominium acquirendum per anticipatam occupationem. Quare hoc ius non tribuebat actu dominium, sed tantum potentia, ut scilicet possent homines ea bona sibi propria facere per occupationem, à qua sane iniuria non poterant prohiberi. Vnde patet, rerum diuisionem, & priuata earum Dominia naturali legi non repugnare;

Imo lex naturalis concedit potestatem diuidenti bona eaque propria efficiendi. Hinc duminiorem diuilio post A. de lapsum non solum fuit licita, sed etiam generi humano commoda, quia magis sollicitus est quisque ad sua seruanda, quam ad ea, quæ cæteris sunt communia, sicque hominum status pacificus apte conseruatur. Hæc autem diuilio non est iure naturali introducta, nec diuino positio, nec ciuili, sed iure gentium, seu communi populorum consensu. Non iure naturæ, quia alioqui contra naturam esset rerum communio, quod patet esse falsum ex primitiue Ecclesiæ praxi, ac Religionum vi. Non iure diuino positio, quia nullibi tale ius extat. Non iure ciuili, nam ante omne ius scriptum erat hæc dominiorum diuilio. Vnde constat factam esse iure gentium, quare omnes gentes non extremè barbaræ in hanc diuisionem pacis causa consentiunt, & ut res ipsæ melius priuata cuiusque cura administrarentur. *D. Tho. 2. 2. q. 66. a. 2. ad 1. Becan. de inst. c. 5. q. 3. Sayr. in claus. l. 9. c. 8. Valent. 2. 2. d. 5. q. 10. pnn. 2. Sylu. ibi q. 66. a. 2. q. 1. Mol. 1. 0. 1. 1. r. 2. d. 20. conc. 2. Fil. 1. r. 31. c. 5. q. 1. & 2. Laym. l. 3. tr. 1. c. 5. m. 5. Ilidor. ad c. ius naturale dist. 1.*

Equidem quatuor modis dominium in homines acquiritur. Primo, Belli iure, quando scilicet in bello iusto quis capitur, iure gentium confueto in bello seruari, mancipium fit capientium, inter Christianos autem hoc ius non seruatur ob consuetudinem contrariā merito iam præscriptā. Secundo, titulo natiuitatis, qui enim nascitur ex matre ancilla, siue pater liber sit, siue non, fit seruus, quia partus ventrem sequitur. Tercio, iusta condemnatione qua quis fit seruus, si ad hoc propter delictum à legitimo iudice condemnatur. Quarto, emptione, & venditione, si quis enim se vendat, vel à patre venundetur, fit seruus emptoris, cum homo iure naturali sit suæ libertatis Dominus, & consequenter, possit eam alienare, seque in seruitutem adigere. *Sylu. v. seruus, q. 3. Sayr. in claus. l. 9. c. 6. n. 10. Lell. l. 2. c. 4. dub. 4. Fillinc. tr. 3. l. n. 116.*

Dominium autem rerum irrationalium multis modis acquiritur. Primus est per occupationem. Secundus, per natiuitatē. Tertius, per alluionē. Quartus, per effectiōnem alicuius rei eū aliena materia. Quintus, per accessiōem. Sextus, per confusiōnem materiarum, & specierum commixtionem. Septimus, per ædificationem, & plantationem. Octauus, per traditionem rei cū animo transferendi dominium. Nonus, per possessionē bonæ fidei rei alienæ. Decimus, per contractum, vel quasi contractum. De quibus modis speciatim suis locis disseremus. *Ex Inst. & Digestis, titulis, de acquirend. posses.*

Iure gentium res illæ sunt primo occupatis, quæ antea nullius erant, nequynquam fuere, nisi de aliquibus in particulari aliud, aut iure Re. res sunt gni alicuius, aut iure ciuili constitutum sit. Ad hoc autem genus reducuntur. Primo bruta, panis. Ius animalia sua natura fera, vel mansuetas. Secundo, lapilli, ac gemmæ in maris litore. Tercio, ea, quæ habentur pro derelictis. Quarto, ea loca, quæ aut nunquā habitata fuere, vel saltē longo tempore, sunt ab habitatoribus desertæ. Quinto, res naufragio amissæ, vel in fundum pelagi iactatæ per longum tempus. Sexto, ea, quæ dicuntur bona vacantia per mortem alicuius nullo

18
Quatuor
modis Do-
minium in
homines ac-
quiruntur.

19
Decem ve-
ro modis
Dominium
rerum ir-
rationaliū ac-
quiruntur.

20
Quænam
res sunt
primo occu-
patis.

nullo relicto hærede. Septimo Thesauri. Octavo, Syllæ caduz. Nono, palca. Sayr. in clauis. l. 9. c. 9. n. 4. Fillinc. rr. 3. n. 12. 8. Medina C. de reb. resitend. g. 12. d. 2. Sylu. v. Inuentum g. 1.

Porro animalia natura sua manucta, ac domesticæ, vt sunt onæ, boues, equi, fues, gallinæ domesticæ, ac similes non sunt occupantis, etiamsi euaserint dominorum potestatem, nec licet ea capere. Quia hæc licet fugerint, non tamen ideo recuperant libertatem, & adhuc in prioris Domini manent Dominio ideo vbi cumque sint oberrantia, dominis sunt restituenda, imo si à lupis, aut à vulpe capta fuerint, qui ea exemerit, restituere debet quidquid ex illis super fuerit, potest tamen qui extraxit, vel deuile, pretium sue exigere industrie. Animalia verò, quæ manifeste solent, & vi manifeste facta sunt, tam diu manent sub potestate Domini, quam diu consuetudinem habent ex libera vagatione redendi, idcirco non sunt primo occupantis, vt sunt caniculi, cerui, paiones, columbæ domesticæ. Quod si consuetudinem arbitrio prudentis redendi amiserint cum à nullo impediatur, licet ea occupare, & occupantis sunt, quia tunc censentur se sem naturaliter libertatem recepisse. Denique animalia, quæ proprie fera sunt, ac syluestria, & domino carent, primo occupantis sunt, siue in proprio capiuntur agro, siue in alieno, siue in communi, si autem hæc dominum habeant, tam diu retinetur eorum dominium, quam diu sub custodia domini sunt, quod si potestatem Domini euaserint, & difficilis sit eorum captura primo occupantis sunt, & Gallinarum, insit. de rerum diuis. l. Pomponius ff. de acquir. rerum Domin. Nauar. sum. c. 17. n. 12. 8. Mol. 10. rr. 1. d. 4. 1. Lel. l. 2. c. 6. dub. 6. n. 2. Sylu. 2. 2. g. 66. a. 2. qu. 2. Fillinc. rr. 3. n. 130. Becan. de iust. c. 5. g. 4.

Fera percussa lethaliter Dominium est peruerspercutientem, si eam ita insequatur, vt mortaliter esse caputur, quod si percussus est tantum causa, vt alius capiat, diuidenda est præda, quamuis dominium sit solum penes capientem. Fera autem laqueo alterius extracta in foro conscientie est illius, qui laqueum tetendit, si mortaliter erat ad illius mansuetudinem, quod si euadere probabiliter poterat laqueum, sit extrahentis. Insper si fera, quam vnus persequitur, in alterius incidat laqueum, vterque habet ius occupandi, & primo occupanti cedit in Dominium. Adnotari vero, in his omnibus habendam esse consuetudinis locorum rationem. Sayr. in clauis. l. 9. c. 9. n. 5. Mol. 10. rr. 2. d. 4. 2. Manu. p. 1. sum. c. 37. n. 7. Fillinc. rr. 3. n. 136. Lel. l. 2. c. 4. n. 32.

Lapilli, ac gemmæ in littore maris inuentæ sunt inuentoris, sed ad hoc dominium comparandum, non satis est solus aspectus, & inuentio, sed requiritur etiam apprehensio, vel alia exterior actio, qua quis ostendat, se velle eam dominum acquirere. Venæ metallicæ, si sit in loco publico potestas est penes principem, qui solus eam potest effodere, si autem in loco priuato adsit, huiusmodi potestas est penes loci Dominum. Syn. 2. 2. g. 66. n. 5. cap. 1. Sotus lib. 5. de iust. questio. 3. a. 3. Becan. de iust. cap. 5. g. 10. Lel. l. 2. c. 5. dub. 12. Fagund. de iust. l. 2. c. 2. m. 2.

Elcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. V.

Etiam sunt primo occupantis, ea, quæ pro derelictis habentur, qualia dicuntur, quæ vel expresso actu domini, vel præsumpto talia facta sunt, in dubio autem an sint talia, coniecturis est iudicandum. Quæ vero naufragio iactantur in vndas, non hoc ipso sunt derelicta, nec quæ de incendiis, ac ruinis eripiuntur. Ligna vero, quæ ex fluminum inundatione alportantur, pro eorum qualitate, pro distantia domini, pro industria appositæ ad illa eripiendæ, arbitrio prudentis est iudicandum, nam pro derelictis sint habenda. Nauar. sum. c. 17. n. 98. & 170. Becan. de iust. c. 5. g. 13.

Insulæ iure communi sunt capienti, si in mari existant, quæ vero in flumine natæ in medio sunt fluminis, communes sunt iis, qui ab vtraque fluminis parte media habent, si autem alteri parti sint propinquiores, dominium illarum penes eos erit, qui prope eam ripam prædia possident. Consuetudo tamen fert, vt subditi cuiusque Reipublicæ ei addicant insulam, vel alium locum desertum, quem recipiunt, præmio ab ipsa accepto. Insit. de rer. diuis. l. Insula Mol. 10. rr. 2. d. 5. 5. & 57.

Bonorum vacantium dominium iure civili communi ad fiscum deuoluitur, si defunctus sit laicus nullo hærede relicto, qui ab intestato succedat. Peregrinorum autem bona mobilia morientium in hospitalibus distribuenda sunt eodem iure in pias causas per loci Episcopum. Multis tamen in locis bona obuentium in Xenedochiis ipsis adiudicantur, alibi verò in capitulo erogantur redemptionem. l. 1. §. vlt. ff. de iure fisci. auth. omnes peregrini.

Thesaurus, seu vetus pecuniæ depositio, cuius non extat memoria, ad quemnam dominum pertinet, iure naturali, & gentium in occupantis inuentoris dominium transit. Communem autem iure statutum est, vt si in proprio fundo thesaurus fuerit inuentus, totus sit inuentoris, in alieno, & fortuito repertus, dimidium erit inuentoris, & dimidium Domini fundi. Si vero de industria quæritus sine consensu domini totus Domini erit post iudicis sententiam. At si ex consensu Domini quæritus fuerit, pacto est standum. Si quod fuerit in initium, alioquin totus Thesaurus erit inuentoris. Quod si fundus duos Dominos habeat, nimirum directum, & vtilem, dimidium erit inuentoris, & alterum dimidium inter illos ex æquo est diuidendum. Qui autem emit locum. Sciens in eo recludi Thesaurum, efficitur Dominus totius Thesauri, quia Dominus loci non censetur Dominus Thesauri inibi latentis, cum non sit pars loci, nec fructus: ideo tanquam carens domino primo occupantis erit. Porro si thesaurus in loco publico inueniatur, v. g. in flumine, in platea effosa in via publica, dimidium inuentoris, dimidium est Principis. Quando autem in loco Sacro Thesaurus inuenitur, dimidium sibi acquirit inuentor, & dimidium est Prælati, vel Ecclesiæ, cuius sacer est ille locus. At si per magicam artem in aliquo fundo Thesaurus sit repertus, post iudicis sententiam pertinet ad fiscum pars inuentoris, Dominus autem loci ob maleficium alterius non debet suo iure priuari. Hæc secundum ius commune, si vero aliqua in Provincia alia vigeat lex, aut consuetudo, illi stantur, Molin. tom. 1. rr. 2. d. 56. S. a. v. Thesaurus.

24
De dominio
eorum, quæ
pro dereli-
cto habentur.

25
De Insula-
rum domi-
nio.

26
De Domi-
nio rerum
vacantium.

27
De Thesau-
rorum ma-
trimonio.

ELSCOBAR
Theol. Mor.
Tom. V. V. II.
E. IV
C

6 Theologia Moralis Lib. XXXVI.

28
De dominio
in columbas

Porro quando columbæ redeundi amittunt conseruandam, v.g. si bis, terve tempore consueto non redeant, sunt occupantis. Quia tunc censentur, se recepisse in agnam libertatem, & amplius non esse in prioris Domini potestate, Sylu. *V. Inuentum* q. 2. Salon 2. 2. q. 62. à 3. contr. 4. Aragon *ibi*, *concl.* 7. Atqui arte, vel fraude alienas columbas ad suum attrahit columbarium, in eo spargendo certa semina: facti est reus cum restituendi obligatione. Debet tamen adesse interio principaliter, alienas inescandi columbas, nam excularetur ille, cuius principalis finis esset, suas pascere, ac retinere, ne alio euocentur. Medina in 4. *dist.* 8. 5. *quest.* 8. Nauar. *sum. c.* 17. *num.* 127. Quando vero lege præscriptus est terminus, intra quem columbas aucupare, quis prohibetur, intra illum eas capere, lethale est cum onere restitutionis, extra illum verò terminum eas aucupare absque piaculo, & restitutionis debito licet. Ratio prioris est, quia cum lex talem præscribat terminum, iustaque sit consequenter effectus, vt intra illum terminum columbæ sint bonæ propria Domini illius columbarij, atque ideo eas capere non licet quando vnus tantum est columbarium eo in loco: fin autem plura sint columbaria, & columbæ capiuntur intra terminum præscriptum, intra leuam ab vno columbario extra leuam ab alio, tunc quidem si aucupi constaret euidenter, columbas, quas capere contendit esse columbarij distantis vltra terminum à lege præscriptum, non peccaret. Sed quia raro euenire potest, vt id sciatur, in dubio præsumendum est, eius esse columbarij, quod intra terminum est à lege præscriptum. Ratio deniq; posterioris est, quia cum hoc animal quasi medium sit inter domesticum, & ferum, rebulque pascatur alienis, statuere potest Princeps, vt cum eo onere Dominus columbarij, illarum retineat dominium, vt si extra terminum illum capiuntur maxime à Dominis locorum, in quibus diuagantur, ea ipsa captione dominium amittit, & capiuntium dominio cedant. Salon 2. 2. q. 62. a. 3. contr. 4. *concl.* 3. Bannes *ibi*, *dub. ult. conc.* 5. Tolet. *l. 5. cap.* 20. Corduba *sum. c.* 21.

29
De Domi-
nio in syl-
uis, seu li-
gnis ca-
diuis

Syluæ (aut montes) in quib. arbores cædi solent, quædam sunt communes, quædam particularem hominum, aliæ sunt Principum si sint communes, quamuis incola Urbis, vel pagi cædat in propriam vtilitatem aliquot arbores sine facultate, non peccat lethali, nec ad restitutionem obligatur. Si tamen comprehenditur; pœnam tenetur solvere, & obligaretur ad restitutionem, si magnam faceret stragem. Quia non est credibile, velle communitatem suis membris maiori rigore illos vsus interdiceret quam sub culpæ venialis reatu, & pœnæ soluendæ, si capiuntur, (quæ non debetur nisi post Iudicis condemnationem) non prohibendo, quin acceptum sibi acquirant, nisi modum valde excedant. Nec obstat pœnæ granitas si fortè grauissima opponatur, quia pœnæ vt iustæ sint, debent delicto commensurari, & qui aliope assolent ad terrorem imponi. Tolet. *l. 5. c.* 20. Syl. 2. 2. q. 66. a. 2. q. 3. *concl.* 1. Salon *ibi* q. 62. a. 3. contr. 2. Sayr. in *clau.* l. 1. c. 10. *num.* 31. Sotus de *iust. l.* 4. q. 6. a. 4. At quando Syluæ sunt particularis Domini, peccatum est lethale ligna cedere obligans ad restitutionem, nisi lenitas materiæ excuset. Valent. 2. 2. d. 5. q. 6. *punct.* 5.

dub. 7. Grauius vel extreme indigens lignis ad familiæ sustentationem non peccat ea leuans in Principum Syluis. Quando autem licet ligna cadere in syluis communibus, licet etiam fructus earumdem arborum colligere. Non peccat, nec ad restitutionem, aut pœnam tenetur, qui ligna cædit, ac venatur in Sylua iniuste prohibita. Ad pœnam solummodo tenentur deprehensi, qui ligna cædunt ex montibus vicinorum conuicinorum, si vicini etiam in eorum Syluis cædant. Sayr. in *clau.* l. 1. c. 10. *num.* 17. Arag. 2. 2. q. 62. a. 3. *conc.* 8. Manu *sum. ro.* 1. c. 38. n. 5. Azor. p. 3. l. 5. c. 17.

Quæ de syluis dixi, de pascuis gregum, dicta cenſe. Vnde qui pecora sua in alienis pratis inuito Domino pascit, sine sint alienis communis, siue personæ priuata, lethali peccat, nisi paritas materiæ excuset, & ad restitutionem damni illati tenetur, sine vlla iudicis sententia, pœnam verò non nisi post iudicis condemnationem solvere obligatur. Qui verò pascit illa in paratis patentibus, non tenetur ad restitutionem, nisi post iudicis condemnationem. Ratio est eadem pratorum, ac Syluarum, maxime cum facilius crescant herbe, quam syluæ. Salon 2. 2. q. 62. a. 3. contr. 2. *concl.* 6. Bannes *ibi*, *dub.* 4. *concl.* 6. Lopez p. 1. *instr. c.* 146. Princeps potest statuere, vt collectis fructibus ac frugibus, nulli prohibeat aliis pastum suis inagris, dummodo prædia & agri non sint vineæ, oliuæ, & alia similia, quæ magnum detrimentum patientur, si quoad pastum omnibus communia essent. Quamuis autem Dominus alicuius ciuitatis, aut loci in pascuis publicis sui territorij iurisdictionem ciuilem, & criminalem habeat, nullum tamen ex hoc iure dominium in illis habet, & ad restitutionem tenebitur, si in pascuis, ac syluis communibus damnum notabile gesserit. Conar. *l. 99. pract. c.* 37. Corduba *sum. q.* 18. Mol. de *iust. ro.* 1. r. 2. d. 59. *conc.* 4. & 5.

Lucrum denique ex venatione, ac piscatione licita in venatoris, ac piscatoris cedit dominium, sua ex natura venatio, ac piscatio licita est. Magistratus autem, Princeps, vel Respublica, imo Dominus montis, aut fluminis illam peccat prohibere, Princeps, qui ius venandi sibi reſeruat obligatur ad cauenda damna, quæ ferè vicinorum agris possent inferre. Im pediens iniuste alterum venari, aut piscari ad restitutionem probabilis lucris impediti tenetur. Qui venatur, aut piscatur in loco interdicto, peccat quidem contra iustitiã, & pro ratione iniuriæ, vel damni mortaliter, aut venialiter cum obligatione compensandi damnum, acquirit tamen dominium eorum, quæ capit, venatio, aut piscatio, illicita est, quando ius venandi competit alicui particulari ratione conductionis, vel concessionis, talisque venatio, aut piscatio obnoxia est restitutioni, ratione habita damni, vel lucris cessantibus. Qui venatur, vel aucupat feras mansuefactas, postquam naturalem libertatem requiesierunt, non tenetur ad restitutionem, secus si venetur feras mansuefactas, postquam agnatã libertatem amisere. Lessi. *l. 2. c. 5. n.* 34. 37. 43. Sã v. venatio, n. 4. Filliuc. *tr.* 3. *l. n.* 138. 142. Bonac. de *rest. d.* 2. q. ult. *sect.* 1. *pun.* 1. Mol. *rom. 1. tr.* 2. d. 43. 46. 49. 50. Diana p. 3. *tr.* 6. *ref.* 18. & 19.

CAPVT

CAPVT IV.

De usu, & usufructu.

³² Quidam
usu.
S^{us} est ius dūtaxat vti re aliena, sal-
ua illius substantia: is verò, cui talis
usus concessus est dicitur *usuarius*. Dixi,
est ius ioco generis. Dupliciter vero usus capi-
tur. Primo pro actu utendi, quo pacto equitatio
dicitur usus equi, & hic usus facti dicitur.
& hic usus facti dicitur. Secundo, pro iure ad
eo modo utendum, & hic permanet, cessante
actu utendi, seu facti: hocque posteriori mo-
do in definitione accipio. Dixi, *utendi* loco dif-
ferentia, & sic excludo iura, quæ non sunt ad
utendum, ut ius depositarii comparatione depo-
siti, & creditoris comparatione pignoris. Addi-
di, *Duntaxat*, ut excludam *usufructum*, qui
licet ad utendum re aliena, non tamen est ad
utendam duntaxat, sed etiam ad fruendum
usufructu, id est, omnes fructus rei perci-
piendum. Adieci *Aliena* re, quia ius, quod do-
minus rei habet, ad ea utendum quodque cum
dominio est coniunctum, & ab eo causatur, ac
deriuatur, non hic definitur. Adhibui deni-
que, *Salua illius substantia*, quia ius ad usum,
per quem res omnino consumitur, aut aliena-
tur, ut ius ad alienandam pecuniam, vel quan-
tiam aliam rem, non est proprie usus. *Iustit. de
usu & habit.* Lessi. l. 2. c. 3. dub. 6. Filliuc. tract.
3. n. 58. Sayr. in clau. l. 9. c. 3. n. 5. & 6. Mo-
lina 10. l. 1. r. 2. d. 5. Laym. l. 3. tr. 1. c. 6. n. 6. Ara-
gon. 2. 2. q. 6. 2. r. de domin.

³³ Quid pos-
sit qui ha-
bet ius nu-
dam sine
usufru-
ctu.
Qui habet ius nudi usus, parum potest si-
ne usufructu. Quia qui habet ius utendi fundo
alieno solum habet ius sumendi poma, olera flo-
res, fenum, & ligna ad quotidianum usum, po-
terit etiam in eo ambulare, & commorari, mo-
do domino fundi molestus non sit, tamen
non potest donare aut vendere quidquam ho-
rum alteri, nec locare, aut concedere alteri
ius ad ea emolumenta percipienda. Differt vero
habitu ab usu nudo: quia usufructus, cui v. g.
usus domus est concessus, non potest eam
alteri locare; is verò, cui habitatio domus est
concessa, potest eam locare, sibi que pretium
locationis acquirere. Sayr. in clau. l. 9. c. 3. n. 7.
Sylvestr. v. *usu*, in principio. Moli. 10. l. 1. r. 2. d. 5.
Lessi. l. 2. c. 3. dub. 6. n. 25. Laym. l. 3. tr. 1. cap. 6.
num. 8.

³⁴ Quidam
usufru-
ctu.
Usufructus est ius utendi, ac fruendi aliena
re, salua illius substantia. Is verò, qui tale
ius habet dicitur *usufructuarius*. Dico *uten-
di*, & *fruendi*, ab excludendum nudum
usum, qui non est ad fruendum. Porro usufruc-
tuarius non solum habet ius ad integre uten-
dum bonis omnibus, in quibus usufructus est
constitutus; sed etiam ad percipiendos, omnes
fructus eorum; ita ut eo ipso, quod illos per-
cipit, Dominium eorum comparet; at æquum
autem illos percipiat, cum vnum sint per obli-
gationem, & unionem eum re, cuius habet
usufructum, Dominium eorum pertinet ad
dominium, cuius est res, quæ fructus illos in se
habet, ipse verò habet ius ad illos percipien-
dos, eoque perceptione ipsa efficiendos suos,

dum interim adhuc tempus usufructus per se-
uerat. Quare si usufructuarius moriatur ante
perceptionem, fructus pertinent non ad hære-
des fructuarij, sed ad proprietarium, quia quan-
diu adherent fundo, censentur vnum eum
solum; unde ad soli Dominium pertinent, donec
fructuarius eos colligendo sibi dominium com-
parauerit. Addidi, *Aliena* re, ad excludendum
ius, quod is, qui iure pleno Dominus est rei
alicuius fructifera habet ad ea utendum, ac
fruendum. Subieci, *Salua illius substantia*, quia
usufructus solum proprie est circa res, quæ
usu non consumuntur, ut sunt ager, pecora,
domus; improprie autem, vinum, triticum,
oleum, pecunia, sed tunc transfertur dominium
in usufructuarium præstita cautione, se finito
tempore restitutum pecuniam, vel rei æstima-
tionem. *Iustit. de usufruct. §. constituitur.* Sylvest.
v. *Dominium*, g. 2. Sorus de iust. l. 4. qu. 1. d. 1.
Sayr. in clau. l. 9. c. 3. n. 6. Laym. l. 3. tr. 1. cap. 6.
Lessi. l. 2. c. 3. dub. 4. Filliuc. tr. 3. n. 64.

³⁵ Hinc colligo discrimen inter Dominium, *Discrimen
inter domi-
nium, Vsu,
& Usufru-
ctum.*
Usu, & Usufructum. Nam ius duplex esse
potest, vnum in substantiam rei, ut possit il-
lam quis consumere; si sit consumptibilis: vel
saltem alienare, ut utendo, donando, & hoc
est Dominium. Alterum est in qualitatem, seu
accidentia rei, & hoc rursum est duplex,
vnum est ius utendi re aliena in propriam tan-
tum utilitatem; salua eius substantia, & dicitur
usus. Alterum est ius utendi, ac fruendi
salua substantia rei; & hoc dicitur usufruc-
tus; frui enim aliqua re dicitur ille, qui non
solum potest consumere fructus in suum com-
modum; sed etiam donare, vendere, locare,
vel gratis dare alteri ius, quod in usufructu
habet. Moli. 10. l. 1. de iust. tr. 2. d. 2.

³⁶ V usufru-
ctus dis-
plex.
Usufructus duplex est, *legalis* vnus, *con-
ventionalis* alter: conventionalis dicitur is, qui
constituitur hominis dispositione, siue per vlti-
mam voluntatem, siue per contractum, siue
per aliquem modum ab aliquo homine. Legalis
est, qui per legem ipsam conceditur, qualis
est usus, qui patri in bonis aduentitiis filij
conceditur. *l. cum oportet. l. Quicumque. C. de
bonis, quæ liberis. l. Equissimam, l. sed e. ff.
de usufructu.*

³⁷ Quinque
usufru-
tuarij
obligatione
Quinque adnoto Usufructuarij obligatio-
nes. Primo, debet dare cautionem, quod rebus,
quæ usu non consumuntur, utetur boni viri ar-
bitrio, id est, ut vir bonus re propria utere-
tur, ac fruere. Secundo, tenetur cautio-
nem exhibere, quod transacto usufructus tem-
pore res restituet, quales tunc superfuerint.
Tertio, tenetur ad expensas, & sumptus modi-
cos, ad refectionem rei, qua fungitur, ita ne-
cessarios, ut ad utilitatem usus præsentis illius
rei, fructusve perceptionem spectent. Quia
possessio naturalis, administratio, & conserva-
tio illius rei pertinet ad usufructuarium tan-
quam ad proprietarij procuratorem. Quarto,
tenetur soluere tributum, si quod ex re, qua
fruitur, sit soluendum. Item conservare inte-
grum numerum pecorum, aliorumve anima-
lium gregatim sibi traditorum, totidem capita
ex fœtibus loco demortuorum sustinendo, ut
numerus integer perseveret. Item intellige de
vineis, & arboribus, loco enim vitium, & ar-
borum demortuarum, tenetur fructuarius alias
plantare, nisi tempestate, aut alio infortunio
absque

8. Theologiae Moralis Liber. XXXVI.

absque sua culpa deiecta fuerint, aut destructa. Quinto denique usufructuarius nequit absque licentia proprietarii usufructum in alium transferre titulo donationis, venditionis, aut alio modo, ita ut alter maneat usufructuarius rei cum eo iure, quod ipse habet: imò attemptando hoc facere, ita ut usufructum amittit, & proprietario acquiritur. Quia de ratione usufructus est, quod sit ius utendi, ac fruendi nomine proprio. Sayi in clauis. l. 9. c. 3. n. 8. & 9. Lessi. l. 2. c. 3. dub. 6. n. 18. Filiuc. tr. 3. l. 1. n. 65. Sanch. sum. l. 7. c. 13. n. 14. & 20. Couar. l. 1. variat. c. 8. n. 7.

39. Multis modis, usufructus amittitur. Primò, si usufructuarius moriatur. Secundò, si res ipsa depereat. Tertiò, si tanto tempore suo iure non utatur, quanto opus est, ut dominus directus contra eum praescribat: hoc tempus inter praesentes est decem annorum, & inter absentes viginti. Quartò, maxima capitis diminutione, cum scilicet quis simul civitatem, ac libertatem amittit. Quintò, per mediam capitis diminutionem, quando civitatem quis amittit, non libertatem. Sextò, si usufructuarius usufructum proprietario cedat. Septimò, si acquirit rei proprietatem, & dicitur consolidatio. Octavò, si pater fiat haereticus, hoc ipso usufructum in bonis filij adventitii amittit. Nondum, per usufructuarij professionem in Religione stabilium bonorum, ac reddituum incapax, usufructus finitur, & cum proprietate consolidatur. Quia usufructus est ius personae, quod cum ea extinguitur, seu per mortem naturalem, seu per mortem civilem, qua omnino incapax usufructus persona fiat. Secus dixerim accedere per professionem in ordinibus bonorum immobilium in communi, ac perpetuorum reddituum capacibus in quibus quandam usufructuarius vivit, usufructus poterit in monasterio permanere cum ordine ad professum ita ut professus, ac monasterium veluti una persona censeantur. Auth. Ingressi. C. de sacros. Ecclie. Angel. v. Religiosus n. 52. Lessi. l. 2. c. 3. dub. 5. Laym. l. 3. tr. 1. c. 6. n. 5. Filiuc. tr. 3. l. 1. n. 67. Sylvest. v. Religio. 6. q. 1. Azor. to. 2. l. 2. c. 23. q. 4. Sanch. l. 7. sum. c. 13. n. 53.

39. Equidè usufructus acquisitus Monacho ante professionem transit cum illo ad Monasterium postea à tempore, quo in posteriori proficietur; si postea est incapax successioneis perit à tempore illius professionis, & cum proprietate consolidatur. Quando vero usufructus post professionem Monacho relictus est contemplatione Monasterij, in priori monasterio permanebit: si contemplatione monachi, ad posterius Monasterium successioneis capax cum illo transibit. Usufructus paternus de adventitiis filij bonis, expirat ipsius patris professione, & pertinet ad filium, quando Religio est incapax successioneis. Quando autem est successioneis capax, verius est, usufructum haud quamquam, extinguere, diminuisse, sed totum ad Monasterium dum superstes est pater, pertinere. Pater denique in saeculo manens, usufructum, quem in bonis adventitiis filij habebat per professionem filij non amittit. Couar. ruias de testament. c. 2. n. 9. Rol. v. donatio, n. 44. Angel. v. Religiosus. n. 50. Armit. v. Religio, n. 20. Tabie. ibid. c. 33. Sayi in clauis, l. 9. c. 7. n. 9. Gutier. qq. Canon. l. 2.

capite primo numero 100. Lessi. lib. secundo capite 41. numero 83.

CAPVT V.

De Prescriptione.

Prescriptio tripliciter accipitur. Primo generatim, ut id est, quod exceptio, quae opponitur ad excludendam actionem ab actore intentatam; unde cum exceptio sit dilatoria, (ut cum opponis iudicem non esse competentem) vel peremptoria, (ut si opponas, te soluisse, quod petitur) etiam praescriptio erit vel dilatoria, vel peremptoria. Secundò accipitur specialius pro exceptione peremptoria proveniente ex eo, quod tempore legis definito rem aliquam possideamus, vel iure aliquo visum, vel quod alius tali tempore ab usu iuris alicuius cessaverit. Tertiò accipitur pro dominij acquisitione, vel iuris alieni elisione ex tempore legis definito proveniente: & sic praescribitur dominus, ager vinea; & hoc modo sumpta à Iurisperitis plerumque pro viucapione accipitur. Couar. ad reg. poss. in principio p. 1. §. vñc. num. 4. Filiuc. tr. 3. l. 1. n. 182. Laym. l. 3. tr. 1. c. 8. n. 1. 2. 3. Lessi. l. 2. cap. 6. dub. 1. n. 2. Sylu. 2. 2. q. 66. a. 2. quæst. 6.

Ad legitimam praescriptionem quatuor requiruntur Possessio. Bona fides, Titulus praesumptus. Ad praescriptionem continuatio possessionis cum bona fide per semper lege praescriptum. In primis itaque sine possessione non datur praescriptio. Debet autem possessio esse propria, qua quis nomine suo possidet non alieno. Debet esse vel civilis tantum, qua solo animo rei nostrae etiam absentes insistant: vel civilis & naturalis simul qua corpore & animo res possideatur, naturalis autem sola non sufficit. Couar. ad reg. poss. p. 1. §. vñc. n. 7. Filiuc. tr. 3. l. 1. n. 185. & 205. Reginal. l. 10. n. 292. Sa. v. Praescriptio, n. 2. Bonac. de rest. d. 1. q. vlt. p. 2. Azor. p. 3. l. 1. c. 18.

Deinde requiritur bona fides. Quia iuxta regulam iuris 2. in 6. Possessor malae fidei vltio tempore non praescribit: & iure Canonico c. vigilianti, & c. vlti. de praescript. derogatum est omni consuetudini, aut legibus civilibus asserentibus dari posse praescriptionem absque bona fide. Bona autem fides in proposito est credulitas, quam quis sibi prudenter persuadet, rem esse suam, vel saltem nescit esse alienam: modo ignorantia non sit crassa, vel affectata. Dubitans, an res sit sua, non habet bona in fidem, si inchoat possessionem cum eo dubio. Quia ad hoc, ut incipiam facere rem meam, quae antea non erat, requiritur, ut determinate iudicem vel rem esse nullius, & sic effici meam per occupationem, vel esse meam, quantum antea non advertebam. Quando vero dubium suboritur post inchoatam bona fide possessionem dubitans potest rem de qua dubium oritur, praescribere adhibita prius diligentia, ad inquirendam, an res sit aliena. Quam cum rem possideat iam bona fide, dubitando, erit melior eius conditio iuxta regulam iuris. Ignorantia vero iuris clari etiam inculpabilis non prodest ad

Sectio I. De Dominio.

9

ad præscribendum. Iuris autem Juri, de quo sunt variae Doctorum opiniones ad præscribendum sufficit. Quia quando ius aliquod est vere dubium, possunt adesse opiniones utrinque probabiles circa illud: quilibet autem potest opinionem probabilem sequi, qui autem opinionem probabilem sequitur, non dicitur habere malam fidem. Qui vero bona fide accipit rem alio titulo (puta legati, donati, empti) ab auctore male fidei, potest eam præscribere, præterquam in duobus casibus. Primus est, si res sit immobilis, & is, contra quem præscribitur, ignoret, eam ab alio possideri. Secundus est, si illa res sit fortuita, vel vi possessa: tunc enim triginta anni requiruntur. *lege iuris, ff. de iur. & facti ignor. lege nunquam, ff. de iur. & facti ignor. C. de iur. & facti ignor. ff. de iur. & facti ignor. Sylvest. v. Præscriptio. i. numer. 4. Saye. in clau. l. 9. c. 12. n. 23. Lessi. l. 2. cap. 6. dub. 4. numer. 16. & dub. 13. numer. 42. & 43. Filliuc. tr. 3. i. numer. 189. 191. & 193. Sánchez l. 2. Moral. c. 23. n. 154.*

43. *Et Titulus.* Tertio, requiritur titulus probabiliter præsumptus, id est, qui bona fide putetur validus, ut donationis, testamenti, vel successionis ab intestato, emptionis, permutationis. Non est necessarium, eum titulum esse verum, seu validum, nam hic sufficit sine præscriptione ad transferendum dominium; sed satis est, ut probabiliter putetur verus. Ad præscriptionem autem necessaria est bona fides, quam titulus. Quia sine bona fide nunquam currit præscriptio: currit autem aliquando sine titulo: nam titulus requiritur ad præscribendum tempore definito, & ordinario; non vero ad præscribendum tempore longiori. Unde si ad aliquid præscribendum ordinarie cum titulo requirantur decem, aut viginti anni: ad præscribendum sine titulo sufficeret spatium triginta, aut quadraginta annorum iuxta quantitatem materie, quæ præscribitur, modo bona fides adsit. *leg. 1. ff. de iur. & facti ignor. diligenti de præscript. Bonac. de rest. d. 1. q. vlt. pun. 2. §. 2. numer. 22. Lessi. l. 2. cap. 6. dub. 13. numer. 43. Filliuc. tr. 3. i. numer. 193. Laym. l. 3. tr. 1. c. 8. numer. 12. Couar. reg. peccatum, p. 2. §. 8. Menoch. leg. 3. præsumpt. 131. numer. 32. Sà, v. Præscriptio, num. 3. Molina 10. 1. tr. 2. d. 76.*

44. *Et Continuatio Possessionis tempore legitime definita.* Quarto demum requiritur continuatio possessionis tempore legitime definita. Quare res mobiles corporales, (quales sunt vestes animalia, navis, debitum rerum mobilium, vel actio ad obtinenda debita rerum mobilium) privati hominis vel etiam cultus Ecclesiæ etiam Romanæ præscribuntur possessione bonæ fidei cum titulo per triennium inter præsentem: inter absentes vero requiritur spatium quatuor annorum cum titulo, & bona fide. Ad viciationem vero rerum mobilium sine titulo requiruntur triginta anni, siue pri-

nate ex sint, siue Ecclesiæ. Ad præscriptionem rerum immobilium, ut sunt ager, domus, & res incorporæ, ut iura, debita, actiones, servitutes, requiritur contra privatos spatium decem annorum inter præsentem cum titulo: inter absentes viginti annorum spatium. Contra rem immobilem Ecclesiæ (modo non sit Romana) vel loci pii, ut Hospitalis, Collegij, Canonicorum, Episcopi, iure communi requiritur spatium quadraginta annorum tam cum titulo, quam sine titulo: tam inter præsentem, quam inter absentes, siue is, qui præscribit, sit privatus, siue sit vna Ecclesia contra aliam. Bona principis tanquam privati, eodem tempore, quo privati bona præscribuntur collectæ pro publica necessitate quadraginta annis. Ius imponendi vectigalia quadraginta annis cum titulo: sine titulo, tempore immemorabili. Quæ vero debentur Principi in supremæ potestatis recognitionem, nullo possunt tempore præscribi. Contra leges civiles præscribitur consuetudine decem annorum, quando alias non putatur princeps non consensisse in eam consuetudinem. Adversus legem Canonicam requiruntur quadraginta anni, si consuetudo sit aliquo modo contra ius Ecclesiæ. Servitus personalis decem annorum spatium præscribitur cum titulo inter præsentem, inter absentes cum titulo viginti annorum, spatium, sine titulo autem triginta. Servitus realis si continua, aut quasi, continua sit præscribitur spatium decem annorum inter præsentem, inter absentes vero viginti. Servitus discontinua non præscribitur, nisi tempore immemorabili, quia possessio in huiusmodi servitute continua esse non potest. *Laym. l. 3. tr. 1. cap. 8. numer. 13. Lessi. l. 2. cap. 6. dub. 13. numer. 22. & 23. Filliuc. tr. 3. i. numer. 196. 197. 200. & 201. Manu. 10. 1. q. 9. 36. a 3. & 10. 3. q. 35. art. 3. Recognosce iura, l. unica, C. de iur. & facti ignor. Inst. de iur. & facti ignor. §. 1. Authent. Quas actiones, C. de sacros. Eccles. C. Sanctorum de præscript.*

45. *Res, que præscribi non possunt.* Res, quæ præscribi non possunt enuncio. Primo exemptio à Superioris obedientia. Secundo res vrbis publicis deputatæ, ut forum, via publica, pons, &c. Tertio, ius decimarum à laicis post Concilium Lateranense. Quarto, limites Provinciarum, Episcopatum, & Parochiarum, si de his constet: si vero non constet, præscribi possunt. Quinto res indivisa communis pluribus nullo tempore ab aliquo illorum potest præscribi. *Sylvest. v. Præscriptio. 2. q. 12. Diana p. 3. tr. 5. resol. 77. Lessi. l. 2. cap. 6. dub. 13. n. 49.*

46. *Contra Præscriptionem restitutio.* Contra præscriptionem datur restitutio in integrum quæ nihil aliud est, quam quoddam remedium, quod finita præscriptione relinquatur priori Domino, qui rem suam amisit, ut auctoritate Iudicis possit restitui in Dominium & possessionem rei amissæ. Hæc præscriptio minoribus etate, & piis locis conceditur. *Filliuc. tr. 3. i. n. 209.*

SECTIO

ELSCOBAR
Theob. Mor.
Tom. VII. II.
E. IV.
6

46.

Contra
Præscrip-
tionem
datur re-
stitutio.

S E C T I O S E C V N D A.

De Dominio Dubia.

CAPVT VI.

Circa Dominium.

D V B I V M I.

*An in iis rebus, quæ vſu conſumuntur,
vſus diſtinguatur à Dominio.*

47
Non di-
ſtinguitur.

ON diſtinguitur. Quia Ioannes XXII. in extrauag. quæ incipit, *Ad conditorem*, & in duobus ſequentibus, de verb. ſignif. contendit, in iis rebus, quæ vſu conſumuntur, ius ad vſum non diſtingui ab eorum Dominio. Et nè alicui dubium eſſet, Fratres Minores Dominium habere rebus, quibus vtuntur, à ſe, ſedeqne Apoſtolica prædictum Dominium abdicauit, & in ipſos tranſtulit. Et quidem in rebus vſu conſumptilibus non debet ſeorſim computari vſus rei à re ipſa, cuiusqne concedatur vſus: hoc enim ipſo quod conceditur res, tranſfertur Dominium, ideoque ſi qui ſeorſim vellet vendere vinum, & ſeorſim vini vſum, his eandem rem venderet, ſic D. Thom. 2. 2. q. 78. artic. 1.

48
Diſtingui-
tur procul-
dubio.

Diſtinguitur planè. Quia ſi quis ius habeat vtendi pecunia, cibo, veſtibus, aliſque rebus vſu conſumptilibus dependentem à voluntate illius, qui Dominus illarum rerum eſt: iuſtè illis vtitur, dum Dominus non contradicit, & tamen in eo vſu nullum actum Domini exercet. Vt videre eſt in conuina, quem ad prandium inuitas, cui vſum ciborum concedis, nullo conſeſſo Dominio. Ergo diſtingui poteſt ius renouabile vtendi aliqua re conſumptibili ab illius Dominio. Ita Sotus l. 4. de iuſt. q. 1. a. 1. Nauar. com. 2. de Regular. n. 2. Molina tr. 2. d. 6. Palao de iuſt. tr. 31. d. vni. pun. 5. n. 6. Rebel. de iuſt. l. 1. q. 7. ſect. 4. Lud. d. 2. c. 3. dub. 4. numer. 18.

49
Hoc vnicè
verum puto
& Fratru
Minorum
paupertatem
perfe-
ctiſſimam
ſtabilio.

Notanter dixi, (hanc ſententiam amplexum) ius renouabile vtendi aliqua re conſumptibili ab illius Dominio diſtingui poſſe. Nam ſi & Fratru ius irrenouabile alicui concederetur vtendi aliqua re conſumptibili, non videtur, quoniam modo id ius à Dominio diſtinguatur. Et in hoc ſenſu D. Thomæ ſententiam accipio. Loquitur namque Doct. de vſu irrenouabili, non vero de vſu renouabili, & ab alterius voluntate pendente Fateor hic Fratres Minores ius, & poteſtatem habere vtendi rebus, illarumque fructibus ſibi conſeſſis abſque vſu tamen Dominio, quod in ipſis, vel eorum com-

munitate exiſtat, quia illud ius & poteſtas, quam habent, pendet vel ex voluntate eorum, qui eas res Religioni conſeſſerunt, vel ex voluntate Pontificis, in quem a donatoribus Dominium eſt tranſlatum. Et quidem eſt Ioannes XXII. Prædictum Dominium à ſe, ſedeqne Apoſtolica abdicauit, poſtmodum Alexander VI. Alijque Pontifices ſuſcepere. Vt habetur in priu. c. Minor. v. Paupertas. Neque in ea Extrau. Pontifex definire voluit Dominium ab vſu non diſtingui tanquam rem ad fidem pertinentem, & quæ ab omnibus credenda, & obſeruanda eſſet: ſed quod ipſe vt vir doctus verum eſſe iudicauit, expoſuit. Addiderim, intelligi poſſe de Dominio quodam imperfecto, quale priuati Religioſi habent, potentes conſumere rem, ac ſi verè Domini eſſent, vt annotauit Leſſ. l. 2. c. 3. dub. 4. in fine.

D V B I V M II.

An Fama & honoris ſit, penes hominem Dominium.

NON quidem eſt. Quia fama & honor ſunt bona media inter vitam & bona externa, & magis accedunt ad vitam, cuius homo non eſt dominus Proſeſo ſepe homines tum ratione iuſtitia, tum charitatis obligantur famam & honorè tueri iuxta illud Ecceſ. 4. 1. Curam habere de bono nomine. ſic Sylueſt. v. de ratiōe, queſt. 3. Caiet. 2. 2. q. 73. a. 1.

Eſt proſeſo. Quia fama & honor bona ſunt ex numero eorum, quæ homo proprijs factis acquirere, & diminuerè poteſt. Ergo ſunt eius poteſtati ſubiectæ, ſicut ſubijciuntur bona fortunæ quæ propria induſtria comparantur. Ita D. Thom. 2. 2. queſt. 64. a. 5. ad 3. & queſt. 73. a. 4. ad 2. Adrian. in 4. q. de reſtit. circa finem. Sotus lib. 4. de iuſt. q. 2. a. 3. Nauar. de reſt. cap. 4. numer. 108. & 114. Sà. v. Dominium, numer. 1. Palao tr. 31. d. vni. pun. 6. numero 5. Leſſ. l. 2. c. 4. duob. 11. Hartad. de iuſt. d. 1. diſſic. 15.

Hoc verius eſſe exiſtimo, nec video obſtare, quod non poſſis pro voluntate de fama & honore diſponere: nam id etiam bonis fortunæ competit, quorum diſpoſitione rationabilè exigit cauſam, ac ſtante cauſa rationabili, ſicut poteſt bona fortunæ expendere, ſic famam, & honorem. Certe fama & honor tuo dominio non ſubijciuntur, vt prodigas, ſed vt rationabiliter expendas. Quod vero aliquando contra iuſtitiam pecces, te inſamando, id prodeit ex iniuſtia rei tuæ prodigalitate.

D V B I V M

DVBIVM III.

An in aliquibus casibus servus habeat
Dominium à Domino inde-
pendens.

⁵³ *Nonnulla
suppono.* Vidimus *scilicet*. 1. servos nullum per se ha-
bere Dominium, sed omnia, quæ ha-
bent, Domini esse. Verum aliquibus in ca-
sibus manifestum videtur, servos comparare Do-
minum plurimum rerum saltem imperfectum.
Etenim contrahere potest Dominus cum servo
ut ei certam quantitatem soluat ex suo labore,
& industria, reservato sibi quicquid ultra su-
perfit. Nam licet inter servum & Dominum
sub his rationibus perfecta iustitia esse non
possit: bene tamen inter Dominum & ser-
vum quatenus homines sunt. Idem dixerim, si
tacite vel expresse Dominus suo servo aliquam
quantitatem concedat velutque ut propriam
habere. Non enim concedit servo eam quanti-
tatem, quatenus servus est, sed quatenus est
homo. His præmissis requisierim, an in his ca-
sibus obineat servus Dominium eorum ita
perfecte, ut nullatenus Domino subiciatur,
sed ab eo independentem existat?

⁵⁴ *Non habet
servus ab-
solutum vl-
lum Domi-
nium.* Huiusmodi Dominium non habet. Quia lex
Id vestimentum. 25. ff. de peculio dicit, sei-
us ab- unum non esse Dominum vestimenti quotidiani.
Quia qui ab alio possidet, nihil possidere po-
test. Et §. Item nobis, instit. per quas personas
nobis acquiritur, statutum est, quicquid ser-
vus acquirit quavis causa, & occasione
Domino acquirere. Vnde Innocentius IV. in.
cap. Cum olim, de privilegiis inquit servum, &
Monachum in eo esse pares, quod noster alicuius
rei Dominium habeat. sic Lelsl. l. c. 4. dub. 4.
concl. 1. & alij.

⁵⁵ *Habet pla-
ne.* Habet in præfatis n. 53. enentibus Dominium
perfectum. Quia nullibi tantum est, servum
tatione servitutis redditum esse incapacem Do-
minij acquirendi: quinimo l. 1. §. servus, ff. de
offic. Prefecti urbis, & l. ult. ff. de indic. sup-
ponitur, pecunie, qua redempti sunt, Domi-
nium habuisse, siquidem illis legibus sua esse
asseritur. Ita Sotus l. 4. de iust. g. 1. a. 2. Salon. 2.
2. g. 3. a. 1. de Dominio in fine, Ludon. Lopez p. 2.
Intr. c. 33. Molina tr. 2. d. 38. Sà, v. servus nu. 3.
Rebel. de iust. l. 1. g. 11. sect. 2.

⁵⁶ *Hæc verius
existimo.* Verior mihi hæc pars. Nam cum leges deci-
dant, acquisita à servo Domini esse, quia servus
in Domini est potestate; intelligi debent de ac-
quisitis à servo, quatenus servus est, & obse-
quium præstare Domino obligatur, secus de ac-
quisitis à servo per obsequium indebitum, per
donationem, legationem, aliamve contractum.

DVBIVM IV.

An Clerici non Religiosi habeant, Do-
minium Decimarum, Primitiarum,
aliorumque Beneficij Ecclesiastici red-
dituum.

⁵⁷ *Nonnulla
suppono.* S^uppono, Clericos quadruplex gentis
bonorum possidere posse, primum illorum

quæ iure hereditario, donatione, alione con-
tractu comparata sunt, quæque à Doctoribus
patrimonialia nuncupantur. Secundum, quæ
acquiruntur officij Ecclesiastici siue iurisdictio-
nis exercitio. Tertium, quæ ex redditibus Be-
neficij Ecclesiastici proveniunt. Quartum, quæ
Ecclesiæ, cui præ sunt, competunt. Proficito
Clerici sigillatim sumpti nullum habent Do-
minium bonorum quarti generis, sed solâ admi-
nistrationem. Quia ea bona non sunt donata à
fidelibus, ut in potestatem, & Dominium sin-
gularum Clericorum denentiant; sed ut in Do-
minium cedant communiter. Si vero de bonis
primi & secundi generis sermo sit, Clerici eo-
rum Dominium habent, de illisque æque ac
seculares disponere possunt. Quia, illa bona
conceduntur à fidelibus, ut præmium & stipen-
dium laboris impensi absque vlllo onere, &
obligatione. Navar. de reddit. Eccl. f. 1. moni. 9.
2. 1. & 39. Lelsl. l. 2. cap. 4. dub. 6. num. 36. Palao
tr. 6. d. 2. pun. 5. & 6. solum est difficultas de bo-
nis tertij generis, qualia sunt decimæ, primitiæ,
alijque Beneficij Ecclesiastici fructus. Quæ-
rim itaque, num Clerici eorum Dominium
habeant?

Minime habent. Quia beneficiati absolutum
eorum Dominium bonorum sortirentur, seque-
retur posse eum fructus congruam sustentati-
onem superantes æque libere dispensare, ac
potest fructus directe ob ministerium Eccle-
siasticum concessos, quod prorsus est falsum;
sic Navar. apolog. de reddit. g. 2. per totam.

Habent omnino. Quia Ecclesia redditus conti-
nues dividens tum in Fabricam, Templi, tum
in beneficiati sustentationem, censetur, Do-
minium illius partis, quam Beneficiato ap-
plicat, ei concedere; quia & frustanea esset
applicatio, & quia facta est ob officium Eccle-
siasticum à beneficiato impentum, & in sti-
pendium ac præmium sui ministerij. Sed bona,
quæ beneficiato conceduntur in præmium sui
ministerij, quasi patrimonialia sunt & eorum
plenum habet ille dominium; Ergo idem di-
cendum de Beneficij fructibus. Ita Palao tr. 6.
de charit. d. 2. pun. 6. numero. 2. & alij apud
ipsum.

Hanc eligo sententiam, asserens non idem
beneficiatum posse fructus congruam sustenta-
tionem superantes, æque libere disponere, ac
potest fructus directe ob ministerium Eccle-
siasticum concessos. Quia esto utrique fructus in
præmium, & stipendium ministerij Ecclesiastici
donentur; fructus Beneficij donantur sub eo
onere, ut ea parte, qua excedunt congruam
beneficiati sustentationem, pauperibus applice-
tur, eo quod ea pars, quæ antiquitus paupe-
ribus alendis erat designata, beneficio annexa
sit, & beneficiato applicata; quod nullatenus
procedit in illis fructibus, qui directe,
& per se ob ministerium Eccle-
siasticum conce-
duntur.

DVBIVM

ELSCOBAR
Theob. Mor.
Tom. VII. IV. II.
E. IV.
6

DVBIUM V.

Redimit quis alium, pretio oblato, ab imminente morte, vel mutilatione; potest cum perpetua servituti subijcere.

⁶¹ *Potest ideo illum perpetuae servituti adigere.* Si spectato communi reum valore illius potest quidem eum perpetue servituti. Quia non videtur obligatus pretium absolute donare in ea necessitate constituto, sed sub obligatione & pacto, ut tot obsequia praestet, quanti pretium aestimatur; Cum ergo pretium perpetuae servituti adaequet concedi poterit sub huiusmodi servitutis conditione. Alias parentibus fame pressis non liceret filios vendere, neque ab ipsis emere, contra leg. 2. C. de patr. qui filios sub distraxerunt. sic Molina tr. 2. d. 33. Nauar. summ. capite 25. numero 95.

⁶² *Minime potest.* Siue pretium in se spectatum perpetuae servituti adaequet, siue non non potest quis ob ipsum exhibitum alium mortis aut mutilationis sententiae addictum servituti perpetuae adigere: sed gratis est illud pretium concedendum. Quia patienti extremam necessitatem tenemur ei donare ea bona, quae ad illius remedium necessaria fuerint, in divisione enim rerum iure gentium introducta casus extremae necessitatis exceptus est, & sub eo onere singulis applicata sunt bona, ut proximo extreme indigenti concedantur. Injustus igitur est, qui ob pretium alteri debitum in servitutem adigat. Ita Laym. l. 3. tr. 1. c. 5. n. 6. Palao tr. 3. d. vii. pun. 9. n. 8.

⁶³ *Hoc mihi probabilius.* Satis probabilem primam reor esse sententiam, probabilem tamen secundam crediderim. Concedo namque, illum non esse obligatum pretium gratis donare in eo periculo constitutus, sed posse pro ipso obsequia ab illo exigere pretio adaequantia, modo tamen ipsa obsequia eius statum non dedeant. At cum legalis servitus & obsequia ex servitute nata ingenuum dedeant, nequit ille pretium sub obligatione servitutis, & obsequiorum servitium concedere, neque ipse obligatur eam servitutem sustinere, ut ab eo periculo eruantur; alias obligaretur gravem necessitatem sustinere, ut extremam evitaret. Idem dixerim de filiis venditis, & in servitutem reductis ob parentum necessitatem. Si enim parentes extreme indigeant, neque habeant alium de bona, quibus pretium in suae necessitatis remedium exhibitum compensare possent, nullatenus posses eorum filios emere in servos, sed gratis deberes pretium impertire. At parentibus non extreme, sed graniter indigentibus pretio, imò nec ipso absolute indigentibus cum bona habeant quibus compensent, permittitur filiorum venditio, & tibi emptio, quia eo eventus non teneris: maxime si superflua non habeas pretium donare, sed poteris tradere sub servitutis obligatione.

DVBIUM VI.

An sint licita Columbaria.

⁶⁴ *Licita non sunt.* Quia damnum commune inferunt, tum semina terrae mandata, tum *Licita non sunt.* tempore messis collecta abumentibus Columbis. sic ralu. in 4. dist. 15. quaest. 2. concl. 5. Maior. ibid. q. 28. & alij.

⁶⁵ *Licita sunt.* Sunt licita. Quia id consuetudo recepta firmat; & qui nullum, vel leuissimum damnum censenda sunt aliorum satis, & fructibus in ferre. Ita Sylvest. v. *Restitutio* 3. q. 4. Caiet. v. *columbarium*, Sæ eodem num. 1. Nauar. sum. c. 27. n. 126. Sotus l. 4. de inst. q. 6. n. 4. Molin. tr. 2. d. 48. zell. l. 2. c. 5. dub. 6. num. 29. Laym. l. 3. sect. 5. tr. 1. c. 5. n. 17. q. 8.

⁶⁶ *Idem sentio.* Idem sentiens ostendo nullum, vel leuissimum damnum ex Columbariis proximo obuenire. Quia esto tempore messis vel seminis seminibus terrae mandatis & collectis alantur; id praestant absque villa proximi iactura; siquidem tempore seminis eque aluntur malis seminibus, ita suffocantibus, ac vitibus, nec granis terrae mandatis, sed in propatulo existentibus alioqui perituris. Tempore vero messis spicas erectas non decerpunt, sed grana inde decissa colligunt. Addo in cibum Columbas Republicae cedere. Denique nisi Columbaria permitterentur à quibus passim pulli auferuntur, numerus siluestrium grauiori communi damno increceret. Ex quibus manifestum est, si quod damnum columbae sui sustentatione inferunt, pluribus aliis commodis abunde compensari.

DVBIUM VII.

An inuentor thesauri in agro alieno absque Domini facultate: teneatur ante Iudicis sententiam Domino restituere.

⁶⁷ *Teneatur.* Inuentor thesauri in agro alieno absque facultate Domini: quæritur teneatur integrum Domino reddere deductis expensis ante latam *dere ante Iudicis sententiam.* Quia leges thesauri Domini agri Domino integre adjudicant, & ab inuentore auferunt non in poenam alicuius delicti, sed ne vilius audeat, Domino prædij inconsulto thesaurum ibi quaerere. Sic Nauar. sum. c. 17. num. 175. Molina tr. 2. d. 52. Couar. reg. peccatum p. 3. §. 2. n. 3.

⁶⁸ *Non teneatur.* Ante Iudicis sententiam non tenetur. Quia in poenam iniuriæ illatae Domino agri id statum est: Ergo sententia Iudicis spectanda, *tur ante sententiam.* Ita mercat. de contr. c. 15. num. 59. Rebel. de inst. sententiam l. 1. q. 15. sect. 2. num. 13. Laym. l. 3. sect. 5. tr. dicit. l. c. 5. num. 23.

⁶⁹ *Hanc partem colligo ex lege vniuersalis.* C. de thesaur. ibi. *In alienis vero terris nemo audeat innare, id est, nec temerario volentibus, vel ignorantibus Domini, opes abdi. rem esse dicitur suo nummo perfermat. Quod si vobis super xerim. hoc aliquoties citatur, ut si applicandum, aut præter huius legis tenorem in alieno agro thesaurum*

rum servitatus inveniunt, totum hoc locorum domino reddere compellatur. Expendo illa verba, Audeat inuitis, quæ denotant: sic quarentem thesaurum; delictum commississe, fodere enim agrum alienum, domino non consentiente, delictum est. Deinde pondero verbum. Compellatur. quod quidem iudicis significat actionem.

DVBIVM III.

An thesaurus inuentus non casu sed ex intentione totus cedat domino fundi si cum licentia eius quærat.

70 *Nonnulla recolo.*
R Ecolo, spectato iure naturali, & gentium, thesaurum siue in proprio fundo, siue in alieno inueniatur, integre cedere inuentoribus, quia ea, quæ proprium Dominum non habent, primo occupanti cedunt. At spectato iure communi in proprio fundo inuentus thesaurus integre competit inuentori. Inuentus fortuito in fundo alieno, etiam Principis, diuiditur per partes æquales inter inuentorem ac dominum fundi, vt in leg. thesaurus ff. ad exhibendum leg. v. Cod. de thesau. §. thesauros de inst. de rer. diuis. statuitur non in pecuniam, sed quia rationi consonum est, vt dominus fundi ex thesauro inuentione commodum reportet. At inuentus non casu, sed ex intentione totus sed. Domino fundi, vt deciditur. l. v. C. de thesau. Quæsierim vero an id verum sit, est cum licentia domini quærat.

71 *Totus thesaurus domino cedit, quamuis cum eius licentia quærat.* Quia id expedit bono communi, ne homines culturas naturales omitant, & ad malas artes inuilesque occupationes inuidentur. Sic Ant. Gomez l. 45. Taurin. §. 1. alijs relatis.

72 *Non cedit totus thesaurus domino, si cum eius licentia requiritur, imo totus cedit inuentori.* Quia eo ipso, quod licentiam impendat, quasi proprio iuri videtur cessisse. Ita Nanarr. sum. c. 17. n. 175.

73 *Ego autem celsus cum Sylu. v. Inuentum, q. 3. Molin. tr. 2. d. 56. & Lessio l. 2. cap. 5. dub. 15. n. 60. dilinxi, si sciens ibi adesse thesaurum, nec domino manifestans quærendi quis licentiam petiit, domino fundi integre cedit, ac si nullatenus licentia fuisset requisita, quia ea licentia ex errore procedens nullius est momenti. Secus vero si solum sub spe inueniendi petita licentia fuerit, quia eo casu inuentori adiudicatur, cui dominus agri suam partem visus est cedere, nisi aliter in pactum fuerit deductum.*

DVBIVM IX.

An Metallorum vene cedant primo inuentori, cum in alieno fundo reperiuntur.

74 *Primo inuentori cedit thesaurus.* Quia esto non sint industria humana ibi repositæ, sunt tamen Eschob. & Mend. Theol. Moral. Tom. 1.

tanti valoris, vt merito censi non possint vilissimo fundo cedere, argumento §. litteræ, inst. de rerum diuis. Ideoque Princeps concedere assolet facultatem eas venas quærendi etiam in prædijs alienis compensato detrimento, quod prædiorum dominis inde proveniat. Abique hac tamen facultate nullus priuatus in fundo alieno absque domini consensu venas quærere potest, & fodinas facere. Sic Sotus l. 5. de inst. q. 3. a. 3. Lel. l. 2. c. 5. dub. 12. n. 51.

75 *Hæc metallorum venæ ad dominum prædij pertinent, in quo reperiuntur, sicuti venæ, saxorum, & aquæ.* Quia ibi nascuntur, & prædij sint partes. Quocirca si prædium est fundus dotalis, quidquid ex ea vena extractum fuerit cedit uxori in dotis augmentum, iuxta l. si ex lapideis ff. de iure dot. Quod intelligo, modo aliud simile non renascatur, nam eo casu (quo rarus esse potest) inter fructus prædij mariti competentes est referendum, vt habetur l. diuorrio §. si vir. ff. solut. matr. & ibi Glossa, verum si prædium sit ex bonis vinculis, possessori competit, vt potest domino prædij quidquid ex eo abstractum fuerit: obligatur autem, ne prædium notabiliter successoribus deterius reddat, quia sub onere bona possidet vinculata. Molina de primog. l. 1. c. 23. n. 8. & Mol. nosse tr. 2. d. 54. Ita Gabr. in 4. dist. 15. q. 3. a. 3. dub. 7. Mol. citat. Layman. l. 3. sect. 5. tr. 1. c. 5. n. 21. Paulus tr. 31. d. vni. p. 17. n. 14.

76 *Hæc sententia communior ac verior. Cuius doctrinam intelligo iuxta ius naturale, & commune. Nam si priuatorum Regnorum, ius spectem regulariter venæ cuiuscunque metalli Res. n. or. verior* gi, in sumptus communes sunt adiudicandæ, eo si mihi. lata tunc inuentori, tunc domino prædij aliqua parte. Molina etiam d. 54. consule.

DVBIVM X.

An si post factam debitam diligentiam rei inuenta dominus omnino ignotus sit, ea cedat inuentori.

77 *Si scias rem inuentam vni ex duobus, vel tribus competere, nescis tamen quoniam ille sit, proculdubio obligaris, rem illis tradere, recolo.* vt vel inter se diuidant, vel fortes mittant; vel vni applicent, alijs facta compensatione. Quia omnes illi ius habent in rem illam, esto singuli dubium, debet ergo illis concedi, vt pro dubij qualitate inter se diuidant. Quia diuisione facta, tamen si dominus certus agnoscat, non tenetur ille, cui de omnium consensu res fuit applicata aliquid domino reddere, quia iam cessit iuri, quod habebat. Porro si dominus facta diligentia debita omnino ignotus sit: quæsierim, an res illa cedat inuentori?

78 *Minime cedit, sed in pauperes, aliaque opera pia est expendenda.* Quia hæc creditur esse dominorum voluntas, vt sua bona in Dei honorem, & animarum cedant utilitati, quandoquidem eis vt non possunt. Sic D. Thom. 2. 2. questione 66. articulo 5. ad 2. Ceterum ibi, & in sum. versic. Furtum sine. Abbas ad caput si dilecti, numero duodecimo de excusat. Sylu.

ELSCOBAR
Theol. Mor.
Tom. II. V. II.
EL. IV

14 Theologiae Moralis Lib. XXXVI.

Sylu. v. *Refinitio*, 8. q. 2. & v. *Inuentum* q. 1. n. 2. Couar. *reg. peccatum* p. 3. §. 1. n. 2. Nauar. *sum.* c. 17. n. 171. Mol. *rr.* 2. d. 746. Lel. l. 2. c. 14. n. 49. Rebel. *de iust.* l. 2. q. 12. n. 3.

79 Cedit quidem res inuentori. Quia nec iure naturali, nec positio inuenta pauperibus, alijs ve pijs operibus sunt applicanda, cedunt ergo inuentori. Et quidem quod ex iure naturali nulla huius distributionis addit obligatio; ea ratione conuincor, quia hoc iure spectato, quod omnibus gentibus commune est, potius praesumitur debet, velle dominium, vt inuentor rem inuentam asseruet, vt consumat cum onere reddendi, si forte compareat, quam vt in elemosynas, taliaque pia opera expendat; unde numquam recuperare possit. Minus autem ex iure positio colligi haec obligatio potest, si quidem nullus est textus, qui de his bonis inuentis disponat. Nam *cap. cum tu*, de *usu*. & *cap. cum sit*, de *iudiciis*, expresse loquuntur de iis, quae iniuste sunt acquisita. Ita Sotus l. 5. de *iust.* q. 3. art. 3. ad 2. *Ledes.* 2. p. 4. *quest.* 1. art. 5. Medi. *sum.* l. 1. cap. 14. Ludovic. *lop.* p. 2. *Instr.* c. 2. *assert.* 2. Mercad. *de contr.* c. 15. Nauar. *de ref.* l. 4. c. 2. n. 59. Sā v. *T. beauru* n. 4.

80 Ego quidem existimo secundam sententiam valde esse probabilem, priori tamen pietati valde plane, ac tutiori ad haere, eamque iudico in probabili, praxi sequendam non ob rationem ibi adductam, sed quia consuetudinem inter fideles videminiuor, cur praescriptum, vt haec bona in pios vsus ac securior. expendantur, cui consuetudini maxime fauent varia privilegia à Pontificibus concessa Religioni S. Mariae de Mercede, Commissario Cruciatæ, & alijs, vt sub excommunicatione compellant detentores ea sibi exhibere in captiuorum redemptionem, belli contra infideles subsidium, aliaque similia, si enim pontifices conferrent nullam detentoribus inesse obligationem ea bona in pios vsus expendendi, nullatenus sub excommunicationis poena id imperarent.

D V B I V M X I.

An serui iure belli capti possint, licite fugere.

81 Certum est, seruum iniuste in seruitutem adductum licite fugere. Quia verè non certa praestitum est seruus. Imo & posse recompensationem suam operatum à Domino arripere. Et quamuis communius, ac probabilius sit, eum, qui in poenam iuste condemnatus est in seruitutem, non posse licite aufugere, non tamen caret probabilitate, quod fugere valeat, oblata occasione commoda, praesertim si seruitus sit calamitosa. Quia contrarium est durum, & supra humanam conditionem. Quæsierim vero, an serui iure iuste belli capte licite possint arripere fugam.

82 Minime possunt. Quia ea seruitus acquiritur in iniuria illata satisfactionem si autem seruus fugiat huiusmodi iusta satisfactio impeditur. Sic d. Ant. p. 3. ti. 3. c. 6. Nauar. *sum.* c. 17. n. 103. Mol. d. 37.

Possunt licite fugere ad suos. Quia hæc seruitus siue acquisita, siue non sic inducta est

consensu, ac consuetudine totius orbis ita tamen, vt seruus nequeat vi domino resistere eum è fuga reuocanti. Addidi. *Ad suos*, quia sic introducta est praefata seruitus, non vero vt seruus possit dinagari. Ita Sotus l. 4. de *iust. quest.* 2. art. 2. Couar. l. 1. *variæ. cap.* 2. numero 10. Lessi. l. 2. cap. 5. d. b. 5. Hurtad. *de iust.* d. 1. diff. sic. 21.

Probabilius hoc duxerim, nec ob stare, quod dominus possit licite seruum ad suos fugientem punire. Id enim non agit in poenam fugæ tantum delicti, sed in custodiam, vt scilicet timore punitionis sit magis custodiam addictus. Addiderim hocce seruus iure Cesareo, & Castellæ, si ad suos peruenerint, ita consequi libertatem, vt quamuis post modum causa mercaturæ, aut alia ex causa ad terrâ dominorum redeant, non possint retrahi in seruitutem. Ita hoc verum esse reor, vt etiam possint ad suos diuertere, quamuis sint alijs venditi. Et idem est de filiis eorum, qui non alio titulo sunt serui, nisi quia ex eis sunt progeniti.

D V B I V M X I I.

An venatio animalium iure naturali communium possit à Principibus prohiberi.

84 Prohiberi non potest. Quia ea animalia iure naturali sunt omnibus communia, non positio, sed negatio tantum, seu permissio. Ergo princeps negauit eorum capturam prohibere, cum non valeat iuri naturæ derogare. Sic Hostiens. Ioan. Andreas, & Card. ad c. non est, de *decimis*.

85 Potest prohiberi. Potest equidem prohiberi eorum animalibus venatio vel pro aliquibus annis, vel pro aliquibus anni temporibus, vel venatio gerenda aliquibus instrumentis, vel scopis, vel aquæ infectione. Quia prohibitio venationis eorum animalium alias iure naturali permittitur, ac licite facta aliquo modo ex dictis, imo & alijs, potest esse Reipublicæ expediens. Ergo potest fieri à supremo Principe, cui incumbit bono Reipublicæ prospicere, ita Sotus l. 4. de *iust.* q. 6. n. 4. Valq. *de ref.* c. 5. §. 2. d. b. 2. Less. quem citat, & sequitur Hurtad. *tr.* 1. de *iust.* d. 1. diff. 25. Bonac. *de ref.* d. 1. q. 3. *pun.* 7.

Hos sequor, iudicans Principem in eo alicui naturali minime derogare iuri, quo aliquid praecipitur, aut prohibetur, quod non posset, sed tantum iuri naturali, quo aliquid permittitur, seu licitum est, quod potest omnino, & sit non paucis legibus. Addiderim, Principem ita posse venationem eorum animalium prohibere, vt ipse ea prohibitionem non teneatur adhuc quo ad vim directam, & possit licite venari, quando adest rationabilis causa, v. g. si id sit necessarium Principis ad recreationem. Quia quando subest rationabilis causa, princeps sua lege non tenetur.

D V B I V M

DVBIVM XIII.

An Animal pertineat, ad illum qui id ex laqueo extraxit, & apprehendit.

87 **A**nimal venatione captum ad illum pertinet, qui ex laqueo illud extraxit, & apprehendit. Quia illud aliis nullus sit prius capientis. Sic Nauar. sum. c. 17. n. 176. Ma- queo extraxit, Conarr. & Azor. quos affert Hurtad. tr. 1. de inst. d. 1. diff. 29.

88 Non pertinet ad illum qui ex laqueo extraxit, & apprehendit, sed ad eum, qui laqueum tetendit, quando ex laqueo se se extricare non poterat. Quia tunc vere capiti, seu apprehendit illud medio instrumento, res enim non solum media manu, sed medio instrumento capiuntur. Ita Mol. tr. 2. d. 4. 2. Lessi. Rebel. & Bonac. quos citat. & sequitur Hurtad. ubi supra.

89 E quidem credidero, Principem posse legem ferre, qua utramvis partem in duabus definiat, nempe vel quod animal illud ad apprehendentem est laqueo, & non ad tendentem laqueum pertineat, & sic dispositum est iure Cæsareo in laqueum, ff. de acquir. rerum domin. & iure Castellæ l. 2. i. 28. p. 3. Vel è contra quod animal ad tendentem laqueum, non ad apprehendentem illud ex laqueo pertineat, & sic dispositum est iure postitino Regni Lusitanie l. 5. ordin. titulo 41. §. penult. Quia Princeps magnam habet auctoritatem circa rerum externarum dispositionem, præsertim quando certum non est, ad quem iure naturæ pertineat. Vnde in quolibet loco obseruanda, est lex de venatione huiusmodi, aut habens vim legis consuetudo. At ubi non fuerit lex lata, aut consuetudo viguerit, ad ius naturale attendens, putatim, animal illud ad utrumque pertinere, scilicet ad tendentem laqueum, & ad animal ex illo extrahentem. Quia verè, & perfecte illud primo capiti, qui ex laqueo extraxit, qui verò laqueum tetendit illud primo capiti imperfecte, & inchoatiuè, & ea sua inchoatione adiuvit eum qui illud primo perfecte capiti. Ad illum vero ex duobus maior pars valoris animalis pertinebit, qui omnibus pensatis, maiorem laborem, & industriam gessit in illius acquisitione. Quando autem non potest perfecte discerni, quisnam eorum alterum excedat, valor animalis capiti ex æquo inter ipsos diuidendus. Et si incertum sit, num animal laqueo irrestitutum poterat se se ex eo extricare, non est valor animalis ex æquo diuidendus, sed minor pars concedenda est ei, qui laqueum tetendit, scilicet minoritatis incertitudinis portione.

DVBIVM XIV.

An licitum sit licitum, columbariorum venari columbas extra leucam.

Certum est stante solo iure naturali, & nullo positivo prohibente, licitum esse aucupari columbas ubicumque extiterint extra columbarium, quando amiserunt redeundi consuetudinem. Vnde quæstio procedit existente iure positivo Regni nostri Castellæ lib. 7. c. 7. tit. 8. Vbi non solum præcipitur, vt nemo, qui non habet columbarium, possit columbas vendere, vt sic furari eas impediatur, sed etiam imperatur, vt à nemine intra vnus leucæ spatium à columbarijs capiuntur. hoc supposito, quæserim, an qui in nostro regno illas capit extra leucam, delinquit, & ad restitutionem teneatur, quando non amiserunt redeundi consuetudinem, quia si amiserunt, certum est non peccare, nec ad restitutionem teneri.

Non peccat, nec ad restitutionem tenetur. Quia præfata legis dispositione tantum censentur domesticæ ac propriæ Domini columbarij intra leucam, non verò extra, ac proinde auferri dominium earum à columbarij Domino, alias lex illa esset iniqua, cum absque causa rationabili permitteret, vt columbæ alienæ impune caperentur, & Domino actionem contra aucupantem denegaret. Sic Sotus l. 4. de inst. quæstione 6. articuli. 4. Molina tract. secund. d. 50.

Peccat quidem ille, & tenetur ad restitutionem. Quia ex vna parte columbæ illæ etiam extra leucam sunt domini columbarij, nam etiam extra eam retinent redeundi consuetudinem, vt suppono: & ex alia parte ea leg. 7. non auferuntur dominium earum à columbarij domino, nullo enim verbo legis illius id indicatur, neque ea lege conceditur licentia, vt extra eam leucam capiuntur, sed tantum prohibetur, intra eam capi. Ita Corduba qu. 121. Couarr. in reg. peccatum parte secund. §. 8. n. 16. Turrian. d. 37. dub. 2. Reginal. l. 11. cap. 8.

Hoc longe probabilius esse reor. Porro ex eo, quod prædicta lege permittatur, vt columbæ alienæ impune capiuntur extra leucam, & contra capientem actio domino denegetur est iniqua. Quia id non fit absque rationabili causa, fit namque ad lites euitandas.

DVBIVM XV.

An Domini particulares agrorum possunt, concubibus prohibere, ne collectis iam frugibus, suis in agris animalia pascant ex herba sponte nascente.

Scio, Dominum particularem sylvarum, prohibere posse ne quis inibi ligna colligat, quamvis ea sponte sint stionis.

B 2 nata

16 Theologia Moral. Lib. XXXV.

nata. Quia sunt fructus naturales sive sylvarum, aut agri. Requiro tamen an adhuc valeat suis concubus prohibere ne in suo agro pecora, vel armenta pascant, frugibus iam collectis?

95. Non potest prohibere. Quia quilibet in alieno agro potest, quod prodest sibi; & agri Domino non nocet. Collectis autem frugibus, quodnam prodest? nocumentum Domino inferri? Sic Cassian. in consuetudinibus, Burgundiae rubr. 23. §. 2. Auendaño tr. de exequend. mandat. c. 4. n. 24.

96. Id prohibere potest ubi iure aliquo positum non impeditur. Quia herba quamvis sponte nascens, est naturalis ipsius agri fructus: Ergo ad Dominum agri pertinet, potest igitur impedire, ne quis ex ea pascat. Ita Mol. tract. 2. d. 59. Valq. de rest. c. 5. q. 3. Turrian. de iust. d. 39. dub. 2.

97. Cum his opinor addens non solum posse id prohibere indirecte scilicet impediendo ingressum in suum agrum, sed etiam directe, nempe prohibendo pastum ipsum herbarum, etiam si nullum inde nocumentum agri domino adueniat, quia herba vere est ipsius, de qua ipse potest pro libito disponere. Apposui autem in conclusionem particulam illam. *Vbi iure aliquo positum non impeditur.* Quia in Regno Castellae usus receptus est, ut collectis fructibus agri maneant agri communes ad pastum unde l. 13. & 14. tit. 9. l. 7. Recopil. decretum est, ut nullus ager priuatus possit absque facultate Regis pratum fieri ad pastum, ne reliqui concives priuentur iure pascendi in eo, collectis frugibus. Potest autem fieri vinea, aut oliuetum etiam in eis locis, in quibus vinea, & oliueta adhuc, collectis fructibus, non sunt pastus communes. Quia id non est prohibitum. Is tamen, qui pascendo in pradio alieno frugibus collectis, damnum aliquod Domino inferat, ad restitutionem tenebitur.

DVBIVM XVI.

An Thesaurus in loco sacro, nempe in templo, vel cimiterio inuentus semper pertineat ex parte ad loci Sacri Prælatum, vel Ecclesiam.

98. *Sæper pertinet ad locum sacrum semper ex parte pertinet, diuidendus scilicet inter inuentorem, & inter Prælatum, vel Ecclesiam, cuius sit ille locus.* Quia locus sacer semper est Prælati, vel Ecclesiæ. Sic Nauar. c. 17. n. 175. Bonac. de eo diuidend. rest. d. 1. q. 3. pun. 6. nn. 5. Sylu. & Angel. v. The-saurus.

99. Non semper pertinet ad locum sacrum ex parte, si locus sacer, in quo inueniatur sit nullius tanquam Domini, ut regulariter contingit, quāvis ad iurisdictionem alicuius nempe Prælati, aut Ecclesiæ pertineat, tunc enim totus The-saurus ad inuentorem pertinet. Ita Valq. de rest. c. 5. §. 4. Couar. p. 3. relect. reg. peccatum §. 2. Gaspar Hurtad. tr. 1. d. 1. diff. 35.

100. *Auctoritas.* Certe non semper locus sacer ad aliquem pertinet tanquam dominum, ideoque non semper

diuidendus est inter Prælatum vel Ecclesiam, placitum. cuius sit ille locus tunc enim totus cedit inuentori. At si forte contingat, locum sacrum esse alicuius tanquam Domini, tunc erit diuidendus cum Domino, si casa sit inuentus, & si ex industria absque cessione Domini, totus est loci domino conferendus post iudicis sententiam.

DVBIVM XVII.

An The-saurus inuentus in loco publico profano, ut in platea, in flumine, in via publica, diuidendus sit inter inuentorem, & fiscum, vel ciuitatem.

Diuidendus quidem inter inuentorem, & fiscum, vel ciuitatem. Quia pars Diuidendi huiusmodi The-sauri Domino loci cedit, at locus ille publicus aut ciuitatem habet dominum, aut Regem, cuius fisco pars erit addicenda. Sic Nauar. sum. c. 7. mm. 175. Sylu. & Angel. v. est. The-saurus.

Non est diuidendus inter inuentorem, & fiscum, aut ciuitatem, sed totus cedit inuentori. Non est. Quia locus ille nullius est tanquam Domini, sic diuidenda. Ita Valquez, Couar. Lessi. Turrian. & Laym. duos affert, & sequitur Gaspar Hurtado tr. 1. de iust. d. 1. diff. 35.

Certe si locus ille specialem dominum habeat, ei pars The-sauri adiudicari debet. At loca illa publica nullius domini regulariter sunt unde totus The-saurus inuentori cedit.

DVBIVM XVIII.

An The-saurus inuentus in fundo accepto in feudum, vel emphyteusim, quo ad partem pertinentem ad Dominum, diuidendus sit inter proprietarium fundi, & inter feudatarium vel emphyteusim.

Diuidendus quo ad partem pertinentem ad Dominum, inter proprietarium fundi, & Diuidendus inter feudatarium, seu emphyteutam. Quia non solum proprietarius est dominus. Sed etiam feudatarius vel emphyteuta. Sic Mol. d. prietarium, 353. Turrian. n. 43. dub. 2. Bonac. de rest. d. 1. & feudatarius, 9. 3. pun. 6. Addunt nonnulli Iuristas, quoad diuidendam partem, totam pertinere ad feudatarium vel ad emphyteutam. Quia hi sunt actu domini dominio vili, & actu possident non vero proprietarius.

Non est diuidendus quoad partem hanc inter proprietarium, & feudatarium, seu emphyteutam; sed tota est proprietario adiudicanda. Quia hi non sunt absolute domini, sed tantum proprietarius, solum enim hic habet dominium absolute, & directum, illi vero tantum dominium secundum quid, & indirectum, seu vile. Ita Valq. de rest. c. 5. §. 4. dub. 2. Hurtad. tr. 1. de iust. d. 1. diff. 35.

Cum his opinor colligens, The-saurus in fundo habito in pi- gnus; aut conductum, aut usurarie, mensis sum. quo

quoad partem competentem domino, tantum pertinere ad eum à quo ille, qui habet fundum, accepit in pignus, vel conductum, vel usufructum. Quia iste tantum est Dominus, & non pignorat, vel conductor, nec usufructarius. Et thesaurum inuentum infundo locali quoad istam partem tantum pertinere ad uxorem, quia sola ipsa est illius domina fundi.

DVBIVM XIX.

An ius infundo latere thesaurum, possit licite cum emere pretio communi, nihil ob thesaurum latentem adiciens.

¹⁰⁷ *Potest* quidem. Quia thesaurus ante inuentionem, seu captionem nullius est, nec Domini fundi: non enim est fundi fructus: Ergo qui emit fundum attendendo solummodo ad fundi valorem, & nullatenus ad thesaurum nullam Domino fundi irrogat iniuriam. Sic D. Thom. 2. 2. q. 66. art. 5. Salomon & Arag. ibi. Valq. de restit. c. 5. §. 4. dub. 2. Lessi Syluest. Bonac. apud Hurtad. citandum. & alij committere.

¹⁰⁸ *Minime* potest licite, & absque restituendi obligatione. Quia fundus, in quo latet thesaurus supposito iure positio in fauorem Domini fundi lato plus valet quasi intrinsece, quam absque thesauro latente: supposito enim eo iure, ad totum thesaurum ius habet, si ab ipso inueniatur: & etiam si inueniatur ab altero ex industria illum querente, & habetius ad dimidium, si casu inueniatur ab alio: At ius prædictum alicuius valoris est supra fundi valorem præcise: Ergo ultra commune fundi pretium, pars est ob thesaurum latentem adicienda. Ita Angel. v. *Emprio*, §. 4. Armil. v. *Inuentum*, numer. secund. Tabien. v. *Restitutio*, §. 26. Hurtad. de *insit.* tr. 1. d. 1. diff. 35.

¹⁰⁹ *A* communi sententia recedens huic heretico vi rationis impulsus. Quamvis enim thesaurus ante inuentionem, vel captionem nullius sit, nec Domini fundi cum non sit fundi fructus, tamen quia in fundo existens efficit non quidem naturaliter sed iure positio Cæsareo, quod fundus plus valeat, quasi intrinsece ratione iuris ad ipsum thesaurum, si inueniatur, ideo nequit licite, & absque iniustitia pretio communi emi à sciente, vel tantum suspicante in eo latere thesaurum. A sciente Dixi, quia ab eo ignorante, ac bona fide procedente potest absque iniustitia, & absque restitutionis obligatione.

DVBIVM XX.

An consuetudine, vel decreto Principis possit statui, quod thesauri ad Principem omnino pertineant.

¹¹⁰ *Statui* non potest. Quia thesauri iure naturali primo occupantis, seu inuenientis sunt, Eschob. & Mend. Theol. Moral. Tom. V.

cui quidem iuri non potest decreto aliquo positivo derogari. Sic Sylu. v. *Inuentum*. Sotus de *insit.* l. 5. q. 3. art. 3.

¹¹¹ *Potest* statui. Quia quamuis iure naturali gentium ad inuentorem thesauri pertineat, iure tamen positio ex rationabili causa, v. g. ad sustentanda onera, & sumptus necessarios, potest impediri ius illud naturale inuentoris, & Principi applicari. Ita Palud. in 4. diff. 15. q. 2. d. 2. Valq. de restit. c. 5. §. 4. dub. 2. Bonac. de restit. d. 3. q. 3. p. 6. & alij.

¹¹² Hoc longe mihi probabilius. De facto verò iure Cæsareo l. uni. & in *insit.* de rer. diuis. §. thesauros. Statuitur thesaurum in proprio fundo inuentum fieri ipsius Domini inuenientis, siue ex industria, siue casu illum inuenit, quod est iuri naturali conforme. thesauri verò inuenti in fundo alieno, si fortuito inueniantur dimidium fieri inuentoris, & dimidium fundi Domino cedere, si tamen ex industria, seu data opera requiratur, & inueniatur, totum fieri possit in fundi, nisi eius consensu cedentis iuri suo ex industria queratur, tunc enim totus fit inuentoris. Idem Castella asseruatur in Regno, excepto quod inuentori thesauri latetis in fundo Regis solummodo quarta pars assignatur lib. 1. tit. 13. lib. 6. Recopil. Vti Valquez citat. aduerit contra Couarr. qui existimat, id est decretum circa omnes thesauros, in quocumque adsint fundo.

DVBIVM XXI.

An debita incerta possit quis licite sibi retinere.

¹¹³ *Questio* volunt circa incerta debita contracta vel ex contractu licito, vel ratione rei alienæ non inueniatur sed bona acceptæ fide, vt si quis duas vinas panni pro vna bona fide recipiat à mercatore, quem non agnoscit, vel qui ob distantiam nequit conueniri, an sint soluenda pauperibus, an verò possessor, seu debitor, possit ea sibi retinere, & non soluere?

¹¹⁴ *Non* potest id sibi retinere. Quia creditor interpretatur saltem vult quod huiusmodi debita sibi spiritualiter profint, ac proinde vt egenis ad dicantur. Et quia hæc praxis ac consuetudo piorum est, quæ videtur habere positio vim legis, sic D. Thom. 2. 2. q. 62. a. 5. Valq. de restit. c. 3. §. 4. dub. 1. Bonac. de restit. d. 3. q. 3. punct. 4.

¹¹⁵ *Potest* retinere. Quia debitor potest sibi ea credita retinere. Quia non tenetur iure naturali ad eroganda illa pauperibus, Domini enim non habent eam voluntatem, sed vt asseruentur sibi restituenda, si quando constet, ad se pertinere. Alias namque non posset compositio fieri à Pontifice remittendo magnam partem debiti, vt verè fit. Nec ad id tenetur positio iure, quia non diuino, vt patet, nec humano, quia tantum extat Ecclesiasticum pro debitis vlurariæ contractis, & ad summum etiam pro debitis ex quocumque alio tractis delicto, procedit enim eadem ratio motiua pro his, ac pro illis. Ita Petr. Nazzari. de restit. l. 4. c. 2. n. 46. Laym. l. 3. tract. 2. cap. 9. Hurtad.

EL SCOBAR
Theol. Mor.
Tom. V. lib. II.
E. IV

Hurtad. *tract. 1. de iust. d. 1. diffie. 37.* & probabile indicat Lessi. *l. 2. c. 14. dub. 6. n. 38.*

116
P r m a m
m i b i p a r t e m
e l i g o .

Ego quidem fateor, hanc partem probabilem satis esse. Quia quamvis hæc esset creditotis incogniti voluntas, non videretur sufficere nam dum non compareret, censetur carere iure ad illa derelicta. Attamen (vbi de rebus inuentis asserui) lubet priorum vbi subscribere ea debita incerta pauperibus distribuendum. Dum enim video Pontificum compositionem eorum bonorum facere remittendo magnam partem debiti huiusmodi colligo bona illa ad debitorem minime pertinere, sed pauperibus eroganda, aut piis addicenda operibus, quorum ius Pontifex in aliud opus transfert, soluentis scilicet commoditate. Si autem debitor posset licite ea sibi incerta debita retinere superflueret Præfatus summi compositio.

CAPV T VII.

Circa Prescriptionem.

D V B I V M XXII.

An dubium circa proprietatem rei post possessionem illius bona fide inchoatam, interrumpat, eam bonam fidem ad prescriptionem requisitam.

117
Nonnulla
recolo.

Idem vs. *sect. 1. ad prescriptionem requirit bonam fidem circa possessionem rei, vt constat ex reg. 2. iuris in 6. & ex cap. iun. de prescript. de iur. p. ex Concilio Lateran. in quo leges civiles, quæ aliquando prescriptionem cum mala fide admittunt, sunt abrogatae. bona ergo fides est credulitas, qua quis prudenter indicat, rem, quam possidet, esse suam, vel ad se pertinere. Vnde qui incipit rem possidere, & id continuat dubitans, an res sit sua vel ad se pertineat, non dicitur eam bona fide possidere, quia eam possidet absque iudicio, seu credulitate, quod res illa ad se pertineat. Igitur questionem committo, an dubium circa proprietatem rei post possessionem illius bona fide inchoatam, interrumpat eam bonam fidem requisitam ad prescriptionem?*

118
Interrumpit plane bonam fidem.

Interrumpit quidem. Quia eo dubio superueniente cessat bona fides, cessat enim præfata credulitas, quæ cum eo dubio stare non valet: Ergo si cessat, interrumpitur; nam interruptio est cessatio eius, quod ad prescriptionem requiritur. Sic Adrian. *de res. quest. de prescript. §. Hoc suppositio.* Maior. in 4. *dist. 5. q. 11. Sotus de iust. l. 4. quest. 5. art. 4.*

119
Bonam fidem non in dubio melior sit conditio possidentis rem, vt interrumpit.

Non interrumpit. Quia iuste, ac licite possidet in possessione illius perseverare, tum in dem non in dubio melior sit conditio possidentis rem, vt eam licite retineat, & nulli alteri deferat; non enim est, vnde cesset bona fides, qua indicant se licite rem illam retinere. Ita Couar. *reg. Possessor. §. 7. Molina tract. 2. d. 63. Lessi. l. 2. cap. 6. dub. 3. Bonac. de res. d. 1. questio. vltim. pnn. 2.*

Cum his sentio Doctoribus adiciens tamen 120
si eo dubio superueniente, superueniat existima-
tio, qua qui possidet, errans credat in retentione peccare, aut dubitet, num in retentione peccet, interrumpi bonam omnino fidem.

D V B I V M XXIII.

An ignorantia inuincibilis seu inculpabilis iuris, efficiat fidem esse malam.

Certum est, ignorantiam vincibilem, seu culpabilem tam iuris, quam facti efficiere fidem malam, & consequenter insufficientem ad prescriptionem. Quia quando adest talis ignorantia, credulitas, qua ignorans indicat rem ad se pertinere, est culpabilis, & ea existente, illicite rem possidet. Certum est item, ignorantiam inuincibilem, seu inculpabilem facti non efficere malam fidem, seu insufficientem ad prescriptionem. Quia ex vna parte est inculpabilis, & cum ea adest iudicium, quo licite possidet res; & ex altera nullum ius resistit huicmodi ignorantie, nec eam reprobat ad prescriptionem: imò ei fauet *lex iuris, & lex error. ff. de iuris, & facti ignor. & lex Nunquam, ff. de vsucap.* Quæstio igitur procedit de ignorantia inuincibili, seu inculpabili iuris, an scilicet efficiat fidem esse malam?

Non efficit in foro conscientie fidem malam, seu insufficientem ad prescriptionem. Quia ea ignorantia existente, non adest iudicium, quo quis illicite possideat rem, in foro autem exteriori efficit plane malam fidem, seu insufficientem ad prescriptionem. Quia ius exterius præfata ignorantie resistit. Sic Medi. *de res. q. 17.* Et probabile reputant Lessi. & Becan. apud Hurtad. *citandum.*

Efficit omnino malam fidem ad prescriptionem insufficientem non solum in foro externo, verum etiam in conscientie foro. Quia prescriptio nullam habet vim adhuc re ipsa & in foro conscientie nisi solo iure humano, eo enim solo est introducta, Ergo nullam habet vim adhuc re ipsa, & in foro conscientie, nisi quando ipsum ius humanum, quo introducta est, id disponit; ius autem humanum absolute & absolute vlla limitatione disponit, quod non habet vim, nec locum, quando adest error, seu ignorantia iuris, vt patet *l. iuris ff. de iuris, & facti ignor. vbi dicitur iuris ignorantiam in vsucapione negatur prodesset: vero ignorantiam prodesset constat, & l. Nunquam, ff. de vsucap. ibi: Nunquam in vsucapionibus iuris error. possessoribus prodesset.* Ergo quando adest ignorantia, fides iuris quamvis inculcata, fides est mala non Theologicè, sed civiliter, id est, reprobat, & fit insufficientis ad prescriptionem. Ita Couar. *reg. possessor. p. 2. §. 7. Molina r. 2. d. 64. Lessi. l. 2. c. 6. dub. 5. Becan. c. 9. dub. 5. Hurtad. de iust. r. 1. d. 2. diffie. 4. Bonac. de res. d. 1. q. vlt. pnn. 2.*

Hanc sententiam longe probabiliorem esse reor, addens, ignorantiam iuris semper efficere fidem iuris semper efficere fidem malam civiliter, seu insufficientem ad prescriptionem, non

non solum ad eam quæ requiritur titulum, & tribus, vel decem, vel viginti annis expletur sed etiam ad eam quæ titulum non requirit, quæque triginta expletur annis. Quia præfata iura quibus insufficiens ad præscriptionem ostenditur, loquuntur absolute absque exceptione, & restitutione aliquæ præscriptionis.

D V B I V M XXIV.

An mala fides illius, à quo quis rem accepit, nocet ad præscribendum, ei, qui accepit illam.

125 Non nocet. Non nocet, si qui rem accepit à possessore mala fide eam possedit tempore sufficienti ad præscriptionem, bona quidem fide. Quia accidentale ei est, illius à quo accepit rem mala eam fide possedisse. Lessi. l. 2. cap. 6. dub. 13. Covar. reg. possessor. p. 2. §. 9. n. 5. Gloss. in regul. 1. 4. in 6. hoc probabile esse docent asserentes scilicet, heredem, qui rem ab antecessore mala fide accipientem posse eam præscribere, si ipse triginta annis bona fide possedit.

126 Mala fides, quia antecessor possedit rem adeo nocet ei, qui illam immediate ab illo accepit, ut hæres nequeat rem illam præscribere, quamvis eam bona fide possideat toto tempore alias sufficiente ad præscriptionem. Quia id constat ex l. si mala fide Cod. communia, de usucap. Et quia simpliciter hæres fictione iuris censetur eadem persona cum suo antecessore, ut patet ex l. cum hæres ff. de diversis, & temporalibus præscript. Ergo sicuti quando hæres incipit mala fide possidere rem, non potest illam præscribere, ita etiam non poterit, quando antecessor cepit mala fide eandem possidere, Ita communiter Doctores, quos sequitur Galpar Hurtad. de inst. r. 1. d. 2. diff. 5.

127. Hoc verius esse existimo. Apposui vero in conclusione mala fidem antecessoris nocere ei, qui rem immediate ab illo accepit ut hæres. Quia qui non accepit immediate, quamvis ut hæres hæredis illius: & qui non accepit, ut hæres, quamvis immediate, v. gr. ut legatarius, vel ut donatarius, vel ut emptor possunt præscribere tempore alias sufficiente, non computando sibi tempus possessionis illius antecessoris; quia non bona sed mala fide possidere cepit. Poterunt tamen illud sibi computare, si antecessor bona fide cepit possidere.

D V B I V M XXV.

An possit quis, Beneficium retinere in foro conscientia, si postea constet, illud verò titulo non habuisse.

128 Nonnulla. Suppono, ius patronatus, seu ius præstandi ad Beneficium contra primatum præ-

scribi decem annorum spatio inter præsentem, suppono, & viginti inter abentes, quando adest titulus coloratus: quando vero non adest viginti annorum spatio præscribi sine inter præsentem siue inter abentes. Suppono etiam eum, qui pacifice Beneficium aliquod titulo colorato possedit, pacifice triennio absque simoniaco ingressu, & quando Beneficium vacavit apud sedem Apostolicam illud possedit triennio absque intrusionem in illud, præscribere contra actorem seu petitem, negando illi actionem contra sic possidentem, ut patet ex reg. 33. Cancellaria. Quæsierim tamen, an ita hoc Beneficium præscribatur, ut etiam in foro conscientia possit quis eum retinere quamvis postea constet, illud verò titulo non habuisse.

129 Non potest. Non potest illud licite seu in conscientia foro retinere. Quia Beneficium nequit absque Canonica obtineri institutione, ut dicitur reg. 1. in 6. ergo quando constat non fuisse sic obtentum, nequit ut proprium retineri, Covar. reg. Possessor. §. Molina tr. 2. d. 70. Turrian. d. 47. dub. 5.

130 Illud licite seu in conscientia foro retinere potest. Quia ex vno capite ea in reg. 33. Cancellaria. Pontifex decernit: quod pacifice possidens Beneficium triennio cum titulo colorato, nequeat super eo molestia affici, & quod impetratio Beneficij sic potest illi iura sit, & ex altero nulli alij actionem ad Beneficium huiusmodi conceditur. Ergo Pontifex proculdubio vult, quod sic possidens Beneficium illud possideat, & securus in foro conscientia maneat. Ita Azor. p. 3. l. 7. c. 35. g. 10. Sanch. sum. l. 7. c. 29. Laym. l. 3. r. 1. c. 8. Navar. Becan. Nicol. garcia, Rebus, quos asserit, & sequitur Hurtad. de inst. r. 1. d. 2. diff. 10.

131 His adhæreo Doctoribus indicans, Pontificem interrogatum hoc proculdubio respondurum. Quia non crediderim summum Prælatum tantum attendisse ad lites vitandas, & non simul ad scrupulorum obturandas punitiones, quod maioris est ponderis, quam lites auferre. Equidem, quamvis iure ordinario reg. 1. in 6. Beneficium nequeat absque Canonica institutione obtineri, bene tamen extraordinario iure habito reg. 33. Cancellaria.

D V B I V M XXVI.

An res legitime præscripta sit, quando post legitimam præscriptionem constat fuisse alienam.

132 Restituenda quidem est, nec vllam in foro conscientia vim habet huiusmodi præscriptio. Quia alias præscribens locupletaretur cum aliena iactura, quod est contra regulam locupletari, de regul. iuris in 6. Sic Rotunda v. Præscriptio, & alij.

133 restituenda non est, habetque vim huiusmodi præscriptio in foro conscientia. Quia legitime præscribens rem aliquam vere & recte ipsa sit illius dominus, seu illius Dominium acquirit: ex vna enim parte Princeps supremus

mus tam Ecclesiasticus, quam laicus id potest ob publicum bonum tribuere, ut in presenti ad lites vitandas: & ob hanc causam sanctum est utroque iure tam Canonico, quam civili, ut constat ex *c. clerici*, 26. q. 3. & ex *cap. si virgo*, & ex *cap. Sanctorum de prescrip.* & ex l. 1. §. 3. de *usu cap.* aliisque iuribus. Ergo prescriptio re ipsa, & in foro conscientiae habet vim, ut prescribens rem, valeat eam licite retinere & prescribens vere sit dominus, seu vere acquirit rei Dominium, non solum utile, seu indirectum omnium rerum, quas prescribit, & directum rerum mobilium, (in quo Doctores conveniunt) sed etiam directum rerum immobilium; quia nullo iure, quo prescribenti Dominium tribuitur, limitatur ad utile, imò in *cap. Clerici* Dominium prescriptione acquisitum appellatur *Proprietas*, quae non distinguitur a Dominio directo, nec ad rerum mobilium Dominium restringitur Ita Caetan. *summ. v. Prescriptio*. Molina de *iust. tract. 2. d. 61. Conarruvias reg. Possessor. part. 3. §. 2.* Bonacin. de *restitut. d. 1. in fine*, Hurtad. de *iust. tract. 1. d. 2. diff. 14.*

¹³³ Hoc longe probabilius. Regula enim illa *locupletari*, qua dicitur, *neminem locupletari dum esse cum iactura aliena*, intelligenda est, nisi quando id est iure sanctum, ut in presenti materia contingit. Quamvis vero legitima prescriptio vere & re ipsa transferat dominium in prescribentem contra dominum rei priorem: nihilominus iure ipso conceditur restitutio in integrum adversus prescriptionem minoribus, quamvis prescriptio quadraginta fuerit annorum, & quamvis id sciuerint, & restituere potuerint. Et eadem restitutio extenditur ad Ecclesias, ad alia loca pia, ad Rempublicam, ad communitatem cuiuscumque oppidi, ad universitatem studiorum, ad rudes, ad feminas, ad Principes quodam principatus bona, fisci que ad abentes Reipublicae causa, ad constitutos in vinculis, aut in hostium potestate, aut alio impedimento ita detentos, ut non potuerint res suas repetere. Et etiam conceditur maioribus aetate, quando prescriptio fuerit decem, vel viginti annorum, modo probent omnimoda ignorantia ipsorum, aut saltem probabili factam fuisse prescriptionem. Conceditur autem omnibus praefatis dicta restitutio per quatuor annos postquam sciuerint contra ipsos fuisse factam.

DVBIVM XXVII.

An Prescriptioni possit renunciari.

¹³⁴ Minime potest. Quia iuri publico nemo potest derogare. l. *Ius publicum*, ff. de *pañis*: At prescriptio inducta est principaliter ob publicum bonum, ne, inquam dominia rerum incerta sint. Ergo nullus potest prescriptioni renunciare, sic Bart. ad l. *Nemo potest*, ff. de *legat. 1.* Gregor. Lopez l. 1. titul. 29. p. 3.

¹³⁵ Potest planè. Quia ea renunciari possunt, quae primo spectant privatorum commodum, & secundario bonum publicum, ut tradit Glossa ab omnibus recepta ad *cap. de causis*

de *offic. de legat.* At prescriptio primo spectat prescribentium fauorem, & secundario, ac incidenter ius publicum. Sicuti quilibet alia lex quae bonum privatum spectat, renunciari potest tamen respiciat simul bonum publicum: quia hic secundarius respectus à lege separari non valet. C. *Erit autem lex. dist. 4. leg. 1. §. 2. ff. si quis in conscribendo.* C. de *pañis*. Ita Dynus ad l. *Nemo potest* laison ibi num. 80. & in 2. *lett. numer. 111.* Ripa *numer. 105.* Alciat. rubric. de *prescrip. numer. 22.* Gutierrez in *repet. ad l. Nemo potest. num. 470.* Palaeus de *iust. tract. 3. 1. d. vni. pan. 2. §. 1. n. 6.*

¹³⁶ Eiusdem Eiusdem mentis sum, iudicans huic sententiae non ob stare legem de *die. ff. de pañis dotalibus*. Vbi non permittitur pactum, quo sum mentis dos mulieris deterior fiat, tamen causa dotis & utilitatem privatum, & communem respiciat; ne inquam mulieres sint indotatae lege 1. ff. *solutio matrimonio*. Quia ut apte respondet Gutier. citatus num. 473. in causa dotis utilitas publica à privata separari non potest: in prescriptione potest planè Quippe utilitas publica prescriptionis est ne rerum dominia incerta sint: at posito pacto, ne prescribatur aliqua res Dominium illius incertum non manet, utpote prescriptum primo possessori: illud vero certius est, renunciari posse ne ius executionum decennio prescribatur, ut concessum est l. 63. *Tauri, quae est hodie l. 6. titulo 14. l. 4. noua collect.* quia per huiusmodi renunciationem non manet dominium rei incertum.

DVBIVM XXVIII.

An circa prescriptionem rerum mobilium Romana Ecclesia gaudeat aliquo privilegio.

¹³⁷ Certum est, mobilia privatorum possessione triennali cum titulo prescribi: sine *Certum* titulo autem triginta annorum spatio prescribuntur etiam adversus Ecclesiam. Molina *tract. 2. d. 68. l. 2. cap. 6. dub. 7. argumento l. 3. C. de prescrip.* si enim ibi cauetur mobilia prescribi triginta, annorum spatio: tacite supponitur, mobilia eodem prescribi debere, cum prescriptio immobilium sit difficilior. Dixi etiam adversus Ecclesiam, nam cum in hac prescriptione mobilium nullum repetatur ei esse concessum privilegium, eius prescriptio privatorum prescriptione est regulanda. Quaesierim autem, num in hac prescriptione, seu usucapione rerum mobilium Romana Ecclesia aliquo privilegio gaudeat.

¹³⁸ Gaudet quidem; necessaria namque est contra eam centum annorum prescriptio. *Privilegio* Quia in *Authentic. Quas actiones C. de sacros. Ecclesias* dicitur. *Quas actiones alias decennales, alias vicennales, alias tricennales prescriptio excludit. Hac si loco religioso competant, quadraginta annis excluduntur usucapione triennij vel quadriennij in suo robore durantibus, sola Romana Ecclesia gaudente centum annorum spatio.* Et quia *cap. Cum vobis, 14. de prescrip.* absque vlla distinctione rerum mobilium, & immobilium, dicitur *Contra Romanam Ecclesiam*

*Ecclesiam non nisi centum annorum prescriptio
hunc sibi vendicat. Vbi glossa v. centum
ait: He c prescriptio obtinet in rebus, & pos-
sessionibus, indicat his verbis mobilia ac immo-
bilia comprehendere. Sic Panormit. ad Cod.
cum dilecti, 4. de confirm. vili. vel inuili. v.
possessiones Syluest. v. Prescriptio. 1. num. 7.
Leli. lib. 2. cap. 6. Aub. 7. numer. 22. Conar. ad
reg. possessor. p. 2. §. 2. n. 5.*

¹³⁹ Nono Romana Ecclesia circa hoc privile-
gio gaudet. Quia nec ex præfata Authen-
tic. aut cap. cum vobis colligi hoc potest privile-
gium. Nam exceptio illa facta in Authent. si
attente consideretur, non fuit exceptio ab vfu-
catione, sed ab illis actionibus, quæ si religio-
so loco competant, quadraginta annis ex-
cludantur. Quod inde probatur, quia ea ex-
ceptio deducta est ex *Novella 9.* Iustiniani,
quæ de præscriptione longissimi temporis lo-
quitur: non igitur extendenda est ad vfuca-
pionem brevis temporis. Ita Glossa ad *Aub.
Quas actiones* Mol. tr. 2. d. 68. Palas de *insti-
tr.* 31. d. vno. pun. 22. §. 1. n. 5. Laym. l. 3. sect.
5. tr. 1. c. 8. num. 25. Sanchez l. 2. Decal. cap. 23.
numer. 96.

¹⁴⁰ Primam sententiam valde probabilem esse
reor, sed probabiliorē secundam esse iudi-
carim. Quia si exceptio illa Authentice vfu-
cationem rerum mobilium comprehenderet,
vix aduersus Romanam Ecclesiam posset esse
vfucaio, cum raro vel nunquam res mobiles
centum annorum spatio persistant. Et forte ob
hanc causam dixit Imperator, vfucaio
triennij vel quadriennij præscriptione in suo
ordine durantibus; quasi nihil voluerit in
hac vfucaio mutare. Et licet in cap. cum
vobis, de præscrip. dicatur, contra Ecclesiam
Romanam non nisi centum annorum spatio
præscribi, id intelligi de vera præscriptione,
quæ immobilibus competit, non de præscrip-
tione mobilium, quæ in iure præscriptionis
nomen non proprie fortitur, sed vfucaionis.

D V B I V M XXIX.

An probata immemoriali præscriptione,
censeatur, probata centenaria
præscriptio.

¹⁴¹ *Nonnulla
suppono.* SUppono, immemorialem præscriptionem
à centenaria in illius probatione distin-
gui. Quia ad probandam immemorialem
præscriptionem, necessarium est, vt testes
deponant, se ita semper vidisse, & à senio-
ribus, ac maioribus audisse, semper ita fa-
ctum nec accidisse contrarium, huiusque rei
publicam esse famam apud eos, qui rem nos-
se poterant. Glossa communiter recepta atte-
stante ad cap. 1. de præscrip. l. 6. & ad c. Quid
per nouale, de verb. signif. Testes autem de
hac præscriptione deponentes debent quadra-
ginta supra octo annorum ætatem explere,
vel quinquagenarij existere, alias enim non
apte indicare possunt, quid illis quadraginta
annis fuerit actum. Conarruias ad reg. posses-
sor. p. 2. §. 3. num. 7. Mol. tr. 2. d. 76. E contra
verò præscriptio centenaria probari potest tum
scriptura testante traditione rei, vel eius
possessionem, Abbas ad c. cum nobis, col. 2. de

prescrip. Item probari poterit per testes qui ali-
quot annos post centum excelsint, nam vt
probat Conarruias num. 8. optime potest quis
testificari de iis, quæ ante pubertatem vidie
nisi in iure contrarium requiratur, vt in ma-
teria testamentorum requiratur. §. testes in-
f. de testam. Quæsierim autem, num proba-
ta immemoriali præscriptione, centenaria pro-
bata censeatur.

¹⁴² Non censeatur centenaria præscriptio proba-
ta, eo quod immemorialis probetur. Quia ad
probationem immemorialis non est necessaria
probatio centenariæ possessionis: sed sat est, si
centenaria probetur, semper ita visum, & auditum esse
illiusque publicam esse famam, cum tamen ad
probationem centenariæ præscriptionis deter-
minata, ac manifesta probatio centum anno-
rum requiratur. Sic Glossa ad c. cum nobis de
præscrip.

¹⁴³ Probata immemoriali præscriptione cente-
naria præscriptio probata censeatur. Quia im-
memorialis probatio necessario continet, ne-
cessarium visum, auditumque fuerit circa cen-
tum annos ad minus ante litem motam; Ergo
tacite & virtualiter immemorialis probatio
centenariam continet. Ita Conarruias ad
reg. Possessor. p. 2. §. 3. numero 9. Molina de *præ-
mogen. l. 2. cap. 6. num. 47. & 48.* Alexand. conf.
16. l. 5. num. 16. Palas de *insti. tract.* 31. d.
vñ. pun. 22. §. 12. n. 10.

¹⁴⁴ Verius hoc puto, ac confirmo ex cap. cum
Apostolica, de sis, qua sunt à Prelato. Vbi
probans possessionem immemorialem in exi-
p. puto.
gendis decimis, censeatur eas ante Concilium
Lateranense possedisse. Præterea quoties ius
præscribenti resistit, non satis est ad præscri-
bendum centenariæ possessionis probatio abs-
que titulo, bene tamen sufficit immemorialis,
vt colligitur ex cap. 1. de præscrip. in 6. c. super
quibusdam §. præterea, de verbor. signif. Ergo
probatio præscriptionis immemorialis eminenter
continet centenariam, eaque potior est.

D V B I V M XXX.

An ex causa probabilis ignorantia,
maioribus concedenda sit in inte-
grum aduersus præscriptio-
nem restitutio.

¹⁴⁵ Concedenda est. Quia lib. 1. ff. ex quibus
causis maioribus in integrum restituatur. Conceden-
da est. Postquam Iureconsultus retulit aliquot causas
ob quas ex prætoris æquitate concedenda esset
maioribus restitutio, subiungit; qualia mihi
infra causa esse videbitur, in integrum resti-
tutam. Ex quibus verbis colligo, quamlibet
causam Iudicis arbitrio probabilem, sufficientem
esse, vt maioribus restitutio concedatur.
Sic Panormit. & Felin. ad c. vigilantem de præ-
scrip. Iason, Barthol. Alex. & alij quos refert
ac sequitur Conar. §. 3. num. 1. Pinel. in *Authen-
tic. Nisi tricenale* num. 58. Cod. de bonis mater-
nis Boët. decis. 39. Sarmien. select. l. 2. c. 10. &
alij communiter.

¹⁴⁶ Minimè est maioribus concedenda restituti-
o aduersus peractam præscriptionem concedi
non

EL SCOBAR
Theob. Mor.
13. m. 2. v. 1. v. 2.
EL IV

22 Theologiae Moralis Lib. XXXVI.

concedenda.

non debet nisi quatenus iure ipso sufficienter colligitur: at ob causam ignorantie non colligitur ex iure maioribus, imo nec minoribus, aut Ecclesiae restitutionem concedi, quin potius contractum non legitime infertur. Probo ex clausula illa generali: *si qua alia causa mihi esse videbitur in integrum restituam*. Vnde non colligitur, ignorantiam comprehendere posse, sed aliam causam extrinsecam similem illis, quas retulerat; tum quia pronomen. *Alia* regulariter implicat precedentem qualitatem, argumento *leg. si fugitivus, Cod. de servis fugitivis*. & ibi Glossa, & satis indicatur in l. 1. §. si quis propter ff. de itinere, atque privato. Vbi ait Consilium, *si quis propter inundationem usus non sit itinere, atque hoc anno, cum superiore usus sit potest reperta die hoc interdictio vi per integram restitutionem, ex illa parte edicti, si quam mihi iusta causa videbitur*. En qualiter illa clausula generalis non ad ignorantiam, sed ad inundationem contingentem refert. Ita Andreas Fachinell. l. bro primo controvers. capite. 69. Palays de iust. tractatu. 31. d. vni. pnn. 12. §. 17. n. 5.

147
Hoc probabitur mihi, à communi forensi usu recedenti.

Cum his à sententia vñforensi magis recepta recedo, & hinc legibus & ratione confortiori adhaereo, videns equidem praescriptionem aequè ignorantem, ac scientem nocere, ut constat ex c. vigilanti de praescript. & l. fin. Cod. de praescript. longi tempor. subditur enim ibi ratio ne, si admitteretur scientia, & excluderetur ignorantia altera dubitationis inextricabilis oriretur occasio, cum difficillimum probatu sit, ignorantiam inuincibilem interuenisse. Et quia si ob causam ignorantie restitutio conceditur, vix locus esse potest praescriptioni, cum raro homines scienter permittant, sua bona, & iura ab aliis occupari, si id valeant impedire.

praescriptae adindicatum est, & à Domino priore ablatum, ut constat ex §. 1. instit. de usufructu & leg. Acquiritur, 2. §. non solum, ff. de acquirendo rerum dominio l. 3. ff. de usufructu l. Traditionibus, Cod. de patris cap. Inter memoratos, 16. quest. 3. At hoc Dominium donatione, donatione ex errore procedente, nequit praescribens amittere, utpote quae non est vera donatio, sed erronea debiti redditio. Ergo poterit sic donatum tanquam nulliter donatum vindicari. Ita Abbas in c. Ad aures, n. 4. de praescript. Corneus consil. 14. col. 6. Conar. ad reg. Possessor. p. 3. §. 1. numer. 1. Andreas Fachinell. l. 1. controu. cap. 70. Laym. l. 3. sect. 5. r. 1. cap. 8. num. 23.

Longe verius hoc putarim. Quia communis sententia testatur praescribenti triennio ¹⁵⁰ Longe hoc rem mobilem, & decennio, vel vicennio ^{mibi verius} immobilem cum titulo, competere actionem vindicationis rei aduersus priorem Dominum: At tricennalis praescriptio bona fide petacta eandem vim habet, ut constat ex lege si quis emptiois §. 1. Cod. de praescript. 30. vel 40. annor. & ex cap. Placuit, §. potest. 16. qu. 2. & tradit Abbas citat. & Bald. de praescript. p. 2. q. 2. Ergo. Tamen in Regno Castelle ob legem illam regiam 21. cenfeo priorem sententiam esse praefendam, sic se lex habet: *si acacie se perder la tenencia della, pue dela asmandar à qualquiera que la falle, fueras ende al verdadero dueño della, o a entones si el señor la cobrase sin fuerza, & sin engaño, è pudiese probar el señorio, que auia sobre aquella cosa, no sería tenudo de seladar*. Legendus Gregor. Lopez ibi.

C A P V T VIII.

Circa Vsumfructum.

D V B I V M XXXI.

An si praescriptione per acta, quis domino repenti rem restituat. putans, se ad id esse obligatum: possit eam ab illo vindicare tanquam indebite datam.

148
Potest rem vindicare.

SI praescriptione trienniali, vel decenniali aut vicenniali cum titulo quis rem possedit, poterit eam vindicare ab eo, qui indebite dedit. Quia ita statuit lex si quis emptiois, in principio C. de praescript. 30. vel 40. annor. sic Glossa ibi, & Salicet. Bald. de praescript. 2. p. 3. q. 6. Conar. ad reg. Possessor. p. 3. numero. 1. At si rem tricennali, vel quadragenaria praescriptione absque titulo, bona tamen fide, quis possedit, minime poterit à pristino dominio vindicare: bene tamen ab aliis. Quia prior dominus dominium directum non amisit sic Glossa, Angel. Bald. Salicet. ad l. si quis emptiois. Quam opinionem approbat lex leg. 2. l. tit. 2. q. 3. quae incipit, *si acacie se, perder la tenencia della, &c.*

149
Vindicare non poterit.

Ex qualibet praescriptione legitime peracta ius praescribenti competit, tam aduersus dominum priorem, quam aduersus quoscunque alios. Quia praescribenti Dominium rei

D V B I V M XXXII.

An usufructuarius adstringatur ad inuentarium consiciendum rei in usufructum sibi concessae, vel etiam cum testator remittit huiusmodi obligationem.

ERTVM est Vsumfructuarius adstringi ad inuentarium rei sibi in usufructum concessae consiciendum, ut propono. ¹⁵¹ *Certa suppono.* bat lex 1. §. recte, ff. de usufructu. Quia cognosci non poterit, an usufructuarius re sibi concessa recte usus fuerit, eamque interim proprietario nequibit reddere finito usufructu, nisi cum ab illo acceperit rem vtendam descripserit. Quaesierim autem an vel testator remittere possit huiusmodi inuentarii conscriptionem?

Nec testator potest remittere. Quia id esset ¹⁵² in illius, cui est proprietas adindicata, praedictum. Nec testat. iudicium. Sic Iason consil. 40. numer. 2. lib. 1. cor potest Paulus de Castro consil. 221. volum. 2. Pinel. remittere. de

de bonis maternis leg. 1. p. 2. numer. 76. Boetii. de off. 6. i. num. 12. Iul. Clarus l. 3. recept. sentent. §. testamentum, quæst. 66. Menchaca de success. creat. §. 10. num. 668. Gutierrez in repet. l. Nemo potest, ff. de legat. 1. num. 4. 15. Quod adeo verum Rolandas à Valle existimat conf. 92. num. 17. vol. 1. Boet. ubi. sup. & Gutierrez n. 416. vt etiam si testator inhibeat usufructuario inuentarij confectionem sub pœna à conficiendo eo non excusetur; sed illam inhibitionem & pœnæ appositionem nullam esse.

153. Facta à testatore hac remissione, non est obligatus usufructuarius ad inuentarij confectionem. Quia lege 1. Cod. de usufructu & lege scire debetis, Cod. vt in possessor. legator. canetur, non potest usufructuario remitti cautionem de vrendo bonis, arbitrio boni viri, ne delinquendi deus occasio: non autem ibi probatur, inuentarij confectionem remitti non potest, cum sit res omnino distincta. Præterea heredi grauato, & tutori remitti potest inuentarij confectionis, vt pluribus probat Parisius conf. 68. num. 54. lib. 2. Conar. c. 1. de testam. num. 17. Molina cap. fin. num. 14. Ergo usufructuario remitti poterit, vt potest qui minori obligatione additgitur ad reddendam rationem rei, ex qua usufructum recipit. Ita Molina de primog. l. 1. c. 21. n. 15. Palas de inst. tr. 31. d. vnic. pun. 23. §. 2. n. 3.

154. Cum his opinor. Nam si attente consideretur obligatio, quam usufructuarius habet conficiendi inuentarium, potius est ex quadam honestate, & æquitate, quam ex rigorosa lege & obligatione, quia l. 1. §. recte ff. de usufructu quemadmodum canetur, vbi hac obligatio indicitur, inquit, recte Dominium & usufructuarium facturos, si in scriptis redigant, quæ bona sunt fruenda. Vbi Glossa v. Facient. id intelligit de consilio, non de præcisa obligatione. Cui explicationi Molina citatus ad c. fin. n. 9. videtur annuere.

D V B I V M XXXIII.

An ei, qui non potest fideiussores inuenire eo quod inops sit, vel forensis, debeat, usufructus concedi ex sola iuratoria cautione.

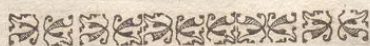
155. Certum siat. Erratum est, obligari usufructuarium, si requisitus à proprietario, vel ab eo, ad quem usufructus deuenire debet, fuerit, cautionem præstare, quod re sibi in usufructum vteretur, & fructus, sicuti vir bonus, ac prudens ea res, si propria esset, vteretur, & frueretur. Hæc autem cautio, seu satisfactio, quam usufructuarius dare tenetur, est fideiussoria, aut pignoratitia; aliàs non satis erit consultum proprietario, vel iis, cuius usufructus deuenire debet, vt docet Glossa l. 4. v. Boni viri, ff. de usufructu Bald. ibi, n. 8. Paul. n. 3. Tiraquel. de viroque retr. in tit. de retr. in munio §. 1. Hinc quæritur an ei, qui non potest fideiussores inuenire, nec pignus dare, quia inops est, vel forensis, debeat ei usufructus concedi ex sola iuratoria cautione.

156. Cõcedi nõ debet. Quia plures sũt leges nõ ad-

mittentes iuratoriã cautionẽ, cũ satisfactio exigi Concedi tur. l. Filius fã. §. diuisi ff. de leg. 1. l. 1. C. de tutore, non debet, vel curatore, qui satis non dedit. Sed præcipue l. 7. ff. de usufr. quemadmodum canetur. Sic Glossa ad l. 4. v. Boni viri, ff. de usufructu. Odofred. ibi Bald. n. 8. Salicet. col. 1. paul. n. 3. Tiraquel. de viroque retr. in n. 120. Accursi. ad l. 4. C. de usufructu Bertran. consil. 144. l. 1. Roman. consil. 439. n. 10. Iason ad l. 1. n. 23. Socinus senior. ibi. n. 22. ff. qui satisfacere cogantur.

Debet concedi. Quia lex Cum non facile, ff. si cui plusquam per legem falcidiam. & lex 1. §. su. Debet conper peculio. C. de asser. tollendo, & Authen. Ge. cedat. neraliter C. de Episc. & cler. & §. sed. hodie, in ff. de satisfact. cauent, cautionem iuratoriã sufficientem esse, cum fideiussoria præstari non potest. Ita Barthol. ad l. 1. & 4. C. de usufr. Guid. Papa decis. 189. Ioan. Immol. ad l. Cum non facile, n. 2. & 3. ff. si cui plusquam per legem falcid. Portius l. 3. commun. concl. ampliat. §. Pinel. ad l. 1. C. de bonis maternis p. 2. n. 79. Andr. Gail. l. 2. obser. 47. Molina tr. 2. d. 7. Gutier. in repet. l. Nemo potest, n. 300.

158. Hæc mihi sententia, probabilior videtur, quia communior. Et quia ipsemet Fachineus l. 7. & ult. ff. de usufructu quemadmodum canetur, fateor, concedentes proprietario rei vindicationem, non loqui in euentu, quo fideiussio reddatur impossibilis. Addo, solum concedere hanc vindicationem, si cautio nulla detur, non autem si detur cautio iuratoria, cum alia dari nequit, Lex verò Hæc edictali non loquitur in casu usufructus, sed in tutelaz in qua non est mirum cautionem iuratoriã non admitti. præterquam quod inibi est sermo de rebus mobilibus, quæ cum æstimata accipiendæ sint, & cum obligatione æstimationem reddendi, consonum erat fideiussionem exigi. Denum mihi persuadet, cautionẽ iuratoriã sufficientem esse, cum fideiussoria nequit dari lex 1. §. super peculio, ff. de asser. tollendo. ibi. sin vero re vera datio eius impossibilis ei sit, hocque iudici manifeste ostendatur iuratoriæ cautioni committit. Quid apertius: Cum autem dubium est, an hæc cautio sufficiat, vt usufructuarius recte remittat administraturus, sequens strum indicendum esse probat lex Postquam, §. Imperator, vers. sed si nec ipse, ff. vi legat. vel fideicommissi nomine canetur.

CAPV T IX.

Circa Possessionem.

D V B I V M XXXIV.

An ex eo, quod coheres tibi cedas partem hereditatis, censearis, illius habere possessionem.

159. PRÆMITTO veram apprehensionem necessariam esse ad comparandam reorum vacantium possessionem ex decihone leg. 1. ff. de acquir. possess. & leg. naturaliter. §. illud, de acquir. rerum Dominio Item ad comparandam possessionem rerum, que

EL SCORAR
Theob. Mor.
T. B. m. V. V. II.
E. IV

24 Theologiae Moralis Lib. XXXVI.

que à priori domino non conceduntur, semper requiritur apprehensio vera. Vt Domus, prædij, fundi integre quis possessionem habeat non est opus, omnes eius partes intrare, sed satis est, si aliquam eius partem intret, animo totum fundum possidendi, lib. 3. ff. de acquir. possess. Quod si Dominus, prædia, ac fundus distincti sint, vel quia discontinui, vel quia diuersis nominibus nuncupantur, non est satis vnus possessionem accipere, vt omnes quis possidere censeatur: sed debet necessario intrare, & illius possessionem apprehendere. l. Caius Seius §. Titius, ff. de legat. 20. Quæserim vero, si simul cum alio elles institutus hæres, & diuisa in partes hereditate, adires possessionem partis tibi competentis, alter vero cederet hereditati: an eo ipso censearis omnis hereditatis possessionem assecutus?

160 Censeris quidem. Quia facta cessione omnis hereditas tibi accrescit; Ergo & possessio; maxime cum possessio in vna parte hereditatis extendi possit ad aliam partem eidem accrescentem; in possessione enim ius accrescendi debet admitti argum. leg. Quod in eo ff. de acquir. possess. & ibi Glossa. Sic Curtius iunior. lege vnic. n. 49.

161 Minime censeris omnis hereditatis assecutus fuisse possessionem. Quia pars illa hereditatis, quæ accrescit, omnino est distincta, ac diuisa ab ea, quam primo possidisti. Ergo prima possessio ad eam extendi non potest, licet non extenditur possessio vnus domus ad alterius distinctæ possessionem. Ita Baldus ad l. illam vnic. n. 3. Sebastian. Sapia ibidem numero 63. Antonius Gomez ad leg. 45. Taurin. 104.

162 Magis hæc mihi placet opinio. Cui non obstat, ab alio cessione facta, tibi integram competere hereditatē, quia id promittit ex eo, quod hereditatis titulus vnus iam sit, & indiuisibilis; ac titulus possessionis diuisibilis est iuxta rerum possessorum diuersitatem. Possessio autē vnus partis ad partē accrescentē per continuationem extenditur, non tamen ad partem quæ solo titulo Dominij accrescit.

DVBIVM XXXV.

Possessio sufficienter probatur, vnic. teste.

163 CERTAM est, possessionem probari, si testibus, vel instrumento probatus fuerit actus quo inducitur, siue fuerit realis, siue fictus; vt in comperto est apud omnes. Neque ad plenam ac perfectam possessionis probationem requiri, vt testes deponant de eodem actu possessionis eodem tempore exercito sed sufficere, si tempore distincto fuerit comprobatus, nempe si vnus testis deponat, se vidisse Antonium possessionis actus tempore exercere; & alius testis deponat alio tempore diuerso vidisse. Glossa ad leg. ob. cermen. §. fin. ff. de testibus. Bartholus, & Baldus ibidem. Imò & si testes deponant de actu distincto, ac diuerso tempore exercito, satis esse ad probandam plene possessionem; nempe si vnus testis deponat de seminatione, alter de collectione fructuum, alius de mercede, ac pen-

sione percepta, & sic de aliis actibus. Quia esto sint testes singulares in probandis actibus, sunt tamen testes in probanda possessione, quæ omnes illos actus comprehendit. Glossa ad l. Altor, C. de probation. Baldus ibi, num. 4. Salicet. num. 5. & alij, quos refert & sequitur Anton. Gomez ad l. 34. Taurinum. 193. Iam requiro, vtum possessio vnico teste valeat aliquando probari?

Valet quidem. Quia testis vnus tanto potest curæ honore præfulgere, vt singularis eius testimonium superet plurimum testimonium depositionem. Sic plures Doctores relati à Mascardo de probationibus vol. 3. concl. 1198. Quam sententiam Palas de inst. tract. 3. 1. de vni. p. 24. §. 5. num. 2. Veram esse existimat, dum contrariam veritiorem appellat.

Minime valet. Quia ad caput licet de testibus Minime ait Pontifex, licet plures sint causa, quæ plures valet. quam duos exigant testes, nulla tamen est causa quæ vnus testimonio, quamvis legitimo, terminetur. Ita Afflicti decisi. 364. num. 5. Pontan. de spolio l. 2. num. 100. Andre. Gaill. l. 1. obseru. 7. Fachin. l. 8. controu. 16. Palas citatus.

Hoc longe probabilius esse existimo. Quia vt ait Consilius l. 8. C. de testibus testimonio vnus, Hoc longe etiam si præulare curia honore præfulgeat credendum ex obligatione non est. Ex obligatione quidem ait, vt innuat ex æquitate posse credi ad possessionis probationem, modo non contradicatur aliquis, ad quem res possessa pertinere videatur.

DVBIVM XXXVI.

An fructus tum pure naturales, tum mixtos antequam præscribantur. & bona fides desit, sic acquiras, vt si iterum consumas, debeas, domino reddere.

DIFFICILEM faciunt resolutionem varij textus, qui videntur pugnantia docere. Nam lex Fructus, 45. ff. de usuris, de notat mere naturales fructus restitutos esse, secus mixtos; inquit enim, Fructus percipiendo exor vel vir ex re sibi donata suos facit illos tantum, quæ suis operis acqviserit, veluti serendo. Nam si pomum decerpserit, vel ex sylua ceciderit, non sit eius, siue nec cuiuslibet bonæ fidei possessoris, quia non ex facto eius hic fructus nascitur. E contra vero lex Bonæ fidei ff. de acquir. rerum Dominio. indicat omnes fructus possessoris esse, Bonæ fidei possessor non dubie percipiendo fructus etiam ex aliena re suos interim facit, non tantum eos, qui diligentia & opera eius prouenerunt, sed omnes, quippe qui quoad fructus loco domini pene est. Propter hæc in varias sententias diuisi sunt Doctores. Eorum placita recensco.

Fructus rei industriales sibi animo acquirunt bonæ fidei possessor, secus naturales. Quia lex Fructus naturales, manifeste distinguit inter fructus pure naturales, & mixtos, & hos acquiri censet possessori bonæ fidei, non tamen illos, quod non ex facto possessoris nascantur. Sic Glossa

Glossa ad c. *Grauis de rest.* noster ibi. vlt. Card. n. vii. Salic. Angel. Alex. Fulgol. & alij plures citati a Sanch. l. 2. de al. c. 2. 3. n. 67. Omnes fructus tunc naturales siue mixti possessor bonae fidei lucratur ex titulo oneroso, sed si titulo lucratur possideat, tunc enim industriales tantum lucratur, non autem pure naturales. Quia lex *Fructus* negans possessori bonae fidei fructuum pure naturalium acquisitionem loquitur de possessore bonae fidei ex donatione ibi donata, ac proinde ex titulo lucratur. Lex vero *Bonae fidei* loquitur de possessore ex titulo oneroso, scilicet emptio- nis ibi *Emptor*. Sic Curt. Brug. l. 2. c. 1. ad fin. c. 44. Loriotus ex fruct. excom. 47. & 48. & probabile putat Reb. l. 2. de rest. q. 4. n. 9. Omnes fructus tamen naturales, quam mixtos lucratur non absolute sed ad tempus, nimirum dum res empta non fuerit. Quia lex *Bonae fidei* statuit: *Interim fructus suos facere*, sic Menoc. de recap. possess. 5. n. 180. & Cuiac. in annot. si quis a non domino pro cultura illam particulam: *Interim* exponunt.

168
Minnie
debet.

Possessor bonae fidei omnes fructus rei industriales copiarat, naturales vero si titulum legitimū habeat. Quia ex l. *bonae fidei*, bonae fidei possessor omnes fructus conceduntur. Et lex *Qui fecit*. §. vlt. ff. de usuris, inquit: *bonae fidei possessorum percipit fructibus id iuris habet, quod Dominus praediorum tributum est*. Ergo non solum fructus sed pmi naturales, de quibus in his legibus sermo fit, bonae fidei possessori acquiritur. Ita Abbas ad c. *Grauis*, n. 4. de rest. Ant. ibi n. 12. Anchar. n. 8. Beron. n. 23. Conar. l. 1. var. c. 3. n. 6. Gutier. de expensis, c. 2. n. 35. Spino spec. testam. gloss. 2. 3. Sanch. alijs relatis, l. 2. de al. c. 2. 3. n. 68.

169
Auctoris
iudicium.

Prima pars sententiae omnes probabiles esse iudico, hanc vero lege probabiliorē. Quia quidē possem confirmare ex l. *in pecunia ff. de usur.* & ex l. 4. *lana ff. de usucap.* quae idē aliteritur. nec nostrae resolutioni obstat: l. *fructus*, quae denegat acquisitionem fructuum naturalium, quia intelligi debet de tali bonae fidei possessore, qui sit vxor vel vir, hic enim titulum legitimū nō habet, cum donatio inter coniuges sit reprobata, vel intelligi debet de bonae fidei possessore, qui obligatus sit ad restitutionem fructuum etiam bona fide perceptorum iuxta l. *indebiti*. §. ff. de condit. debiti. Nec item obstat. d. si quis a non Domino, quia argumentum a contrario sensu nō est firmum, maxime cum oppositum iure decisū fuerit. Et licet in aliquibus supra relatis legibus nulla tituli mentio fiat, id supponendum est, ut textus, qui videtur oppositi, concilietur, praeterquam quod rationi est consonum, ut fructuum naturalium dominium Domino rei debitum possessori bonae fidei non acquiratur, nisi titulus sit munus.

DVBIVM XXXVII.

An possessor bonae fidei teneatur, fructus mixtos consumptos ante tempus praescriptionis Domino restituere si agnoscat, rem a qua prouenire, alienam esse.

170
Suppono
certum.

Commune Doctorū est placitum possessor bonae fidei in hoc casu restituere debere omnes fructus pure naturales, si locupletior factus est. Quia hi fructus naturae rei sequuntur. Esch. & Mend. Tract. Moral. Tom. V.

tur, unde cum res ipsa si consumpta fuit restituenda est, quatenus ex eius consumptione factus quis fuerit locupletior, ita etiam hi fructus debent restitui. Mol. tr. 3. d. 79. Val. 2. d. 5. q. 6. pun. 3. Lel. l. 2. c. 14. dub. 2. Sanch. l. 2. de al. c. 2. 3. n. 75. Quaesierim verō, num fructus mixtos seu ex industria partes teneatur bonae fidei possessor restituere, licet ex eis ditior fuerit effectus, cum agnoscat, rem, a qua prouenerunt, esse alienam?

171

Teneatur quidem ea ex parte, qua ex eorum consumptione ditior factus fuit. Quia pingens *Teneatur ex* in aliena tabula bona fide, obligatus est, aesti- qua parte mationem domino tabulae reddere, non obstant ditior estate quod tabulae factus fuerit Dominus, §. si quis et in aliena tabula, inist. de rer. diuis. Eo quod re aliena factus est ditior. Cum ergo ex fructibus alienis ditior fuerit factus illos restituere debet: non obstante illorum dominio, & industria apposita ad rei fructificationem. Sic Lel. cit. Laym. l. 3. §. 1. §. tr. 2. c. 3. n. 7. Mol. 10. 2. d. 569. Sayr. in clauis, l. 10. tr. 2. c. 2. n. 2.

172
Non tene-
tur.

Non teneatur possessor bonae fidei fructus consumptos restituere, etiam si ob eorum consumptionem ditior sit factus. Quia dubium esse non potest iure positivo possessor bonae fidei eximi posse ab obligatione restituendi huiusmodi fructus consumptos, si enim iure sic disponente concessum est ei illorum dominium, quod aliis iure naturali domino rei competebar, potuit sic concedi absque praefata obligatione. Quod autē sic factū sit mihi persuadet textus in l. certum, C. de rei vindic. a contrario sensu, ubi solum fructus exantes cauet restituendos. Ergo non consumptos. Ita Gloss. §. si quis a non Domino, inist. de rer. diuis. & Lex diuers. ff. de rei vindic. & C. Grauis, v. Fructus, de rest. spoliator. Ant. ibi, n. 12. Card. n. vii. Invol. num. 4. Pinel. ad l. 2. C. de rescind. vend. Sanch. citat. probabile existimat.

173

Auctoris
iudicium.

Ego quidem hanc sententiam probabilem etiam duxerim. Quia praxi receptum est, teste Sanch. possessor bonae fidei ad fructus perceptos, & consumptos ante litis contestationem non condemnari iuxta l. 4. ff. de acquir. rer. domini. At si possessor bonae fidei obligationem haberet hosce fructus restituendi, peti ab eo deberent. Forum autem conscientiae exteriori est conforme, cum falsa praesumptioni non innititur. Ergo cum in foro externo censetur deobligatus ab hac restitutione bonae fidei possessor, etiam in foro conscientiae deobligatus censi debet. Ceterum primam sententiam utpote communiorē, & naturali conformiorē iuri teneo, tuendamque ac consulendam iudicari. Quia locupletari non debet quis cum alterius iactura reg. 48. de reg. iur. in 6. At si possessor bonae fidei non teneretur restituere fructus consumptos quorum occasione locupletior est factus, cum iactura veri Domini, cui sunt debiti illi fructus, fieret locupletior. haud igitur est admittendum.

DVBIVM XXXVIII.

An possessor, qui a principio fuit bonae fidei, postmodum mala superueniente, possit licite rem alienam, ac eius fructus retinere.

174

Potest quidē retinere quousque fundus officio iudicis evectus sit. Quia interim fructus suos Retinere fecit, potest.

fecit. renouabiliter tamen, ideoq; & si mala fides
superueniens præscriptionem impediatur, non ta-
men fructus acquisitionem. Patet ex l. *vi* § *si* fi-
ff. de vsur. vbi Iulian. inquit, Bonæ fidei emptor
scitit. Et ante quam fructus perciperet, cognuit,
fundis esse alienum, an perceptione suos fructus fa-
ciat, queritur. Respondi: Bonæ fidei emptor quoad
fructus percipiendos intelligi debet quoad emen-
tium fundum non fuerit. Nam, & seruus alienum,
quem bona fide emero tandiu mihi ex re mea,
vel operis suis acquirat, quamdiu ementium non fue-
rit. Non igitur mala fides obstat fructuum ac-
quisitioni, ac retentioni i incum dum res empta
non est. Sic Glossa ad l. Et ex diuerso, ff. de rei
vindicta. Inola. c. Grants. de rei spoliati. n. 7. Anch.
m. 1. Beronis n. 6. Faber § si quis a non domi-
no. §. 1. & vlt. in fi. de rer. diuis. & alij relati a
Sanch. l. 2. Decal. c. 23. m. 149.

175 Non potest tante mala fide verè & propriè
Non potest nec rē, neq; illius fructus retinere, sed domino
retinere. sūt reddenda cūctioe minime ipectata. Quia l.
Quis bona fide 23 ff. de acquir. rer. domin. inquit
Paulus Tamdiu acquiritur ei quamdiu bona fide
seruit. Caterū si cōspiceretur hunc alienum esse,
vel liberum, videamus, an ei acquirat: Quæstio in
eo est, utrum intus spectemus, an singula momen-
ta: & magis est, vī singula momenta spectemus.
sentit ergo cōsultus, ab eo momēto, quo cognos-
citur, res aliena esse, possessorē illius in mala fide
cōstitui. At malæ fidei possessor nec rē nec fructus
potest retinere: esset enim fur, & alieni v.
surpator. Ita lo. Garcia de expens. c. 2. §. n. 13. Me-
noch. de recuper. posses. rer. §. n. 9. 2. Sayr. in elar.
n. 1. §. 10. r. 2. c. 12. n. 2. Nauarra de resol. §. p. 4. c. 4.
dub. 1. n. 144. Moli. 10. 2. d. § 66. & 10. §. p. 2. d.
715 n. 1. Rebel. de inst. p. 1. l. 2. §. 5. n. 9. Sanchi.
l. 2. Decal. c. 23. n. 15. 2.

[illegible]

D V B I V M X X X I X.

¶ In cum incrementum rei prouenit ab extrinseco, possessor male fidei satisfaciat, rem similem reddens, si eo tempore Dominus consumpturus non esset.

177.
*Nonnulli
suppono.*

Questio est, quid restituere quis debeat, si rem mala fide acceptam, vel retinentem vendiderit, aut consumpsisset tempore incrementi: v. gr. cum equus robustus erat, vel cum triticum valebat 15. vendidit, aut consumpsit, tenetur ne incrementum Domino reddere, an satisfaciatur reddendo tantumdem tritici eiusdem qualitatis, & bonitatis ac fuit, & simile equum acerat ab illo sublati? Certum mihi, cum res ab intrinseco habet incrementum, & valorem, non satisfacere, si reddat pretium illius secundum statum, quem habuit, cum ab eo sublati fuit: sed necessarium reddendam esse iuxta statum, ac valorem tempore venditionis, aut consumptionis existentem. v. gr. furatus quis est pullum equinum, & crevit, factus est robustus eo tempore interfecti, vendidit, vel donavit: tenetur plane reddere quanti tunc aestimabatur. Quia ipse, eiusque aestimatio Domino com-

petebat. Quid si incrementum rei ab extrinseco
proueniat, vt contingit in pecunia, tritico, oleo,
vino, alijsque functionem recipientibus satis-
facit ne quis rem similem reddens.

Satisfacit planè reddendo aliam similem, rem, 178
ac fuit illa, quam assumpsit, aut illius æstimatio- *Satisfacit,*
nem, secundum præsens restitutionis tempus, *reddendo*
modo dominus clementi tempore rem non ef- *rem simi-*
ficer consumpturus, sed tempore decrementi, id- *lem.*
que constaret. Quia vendere triticum hoc vel
illo tempore, indutitque, ac diligenter venditoris
tribuendum est: At ex tali venditione provenit
incrementum: Ergo incrementum fuit, & non
domino competere, ut potè quod illius industrie
est fructus Sic Mol. 10. 3. d. 72. s. concl. 3. & 4.
Lef. 12. c. 12. d. ub. 16. n. 105. Nauarr. de res. l. 4. c.
1. n. 37. Laym. l. 3. rr. 2. c. 4. n. 6. Valq. de res. c. 5.
dub. 12.

Non satisficit, sed obligatus est, incrementum illud ex re vendita, vel donata perceptum domino restituere, etiam si dominus non esset illud percepturus, sed confuturus rem tempore decementi. Quia res tempore, quo carius venditur domini est, vt constat. Ergo omnis eius estimatio ac melioratio ad dominum pertinet. Nam pretiū rei est ipsa res æquivaleret, at teneatur ille rem in illo statu reddere: ergo si eam assumptis, vel vendidit, æstimationem eius reddere tenebitur. Quod si detineat, iniustus est, ergo ratione iniusta accipiens incrementum reddere obligatur. Ita Gabr. in 4. dist. 15. g. 2. conc. 2. Rebel. de inst. l. 2. de res. g. 6. n. 5. Palau. de inst. tr. 3. i. d. vni. pult. 2. §. 9. n. 9. & colligitur ex l. in reffirisa. & l. vlt. C. de condit. furtina.

Primam sententiam probabilē admodū esse iudico, mihi tamen secundam elegi. Quia pretiū i. e., etiam si, b. extrinsecus pronuntiet, non est fructus industriae, sed potius rei, imo est aequalenter res ipsa, licet enim illud incrementū ille non percipisset, nisi venderet non inde infertur esse fructum industriae eius, sed ad summum industriam esse necessariam conditionem ad fructū ex re percipiendū. Nec enim pretiū propter industriam, sed propter rem ab illo venditā conceditur. Rem expendis? agrum alienū coleres, ac seminas, quem dominus culturus non esset, omnes conueniunt, fructus inde perceptos domino esse reddendos, quia res domino fructificat, tametsi absq; tua industria praefatus fructus non perciperentur. Ergo et si absq; tua industria illud incrementum non habetetur, teneris habitū domino reddere, quia datum est pro te ipsa, et q; fructus rei, vel potius res ipsa aequaliter, non tuae industriae fructus. Patet hinc primae sententiae fundamentum non vrigere. Nam incrementū illud non est fructus industriae, sed potius rei, tametsi fructus industriae sit, quod celebraretur venditio eo tempore, quo incrementum illud esset percipiendum.

DVBI V M XL.

*An qui rem mala fide possessam in dies
crescentem peremit, satisfaciatur, restituens
quanti tempore absumptionis aestimatur.*

Verb. gr. interfecit quis pullū equinū, cōbaf- 181
fit fegetes, quæ tūc centū valebāt. cū verò Satisfacit
ad reddens rē,

quantis
tempore ab-
sumptis
estimabatur.

ad maturitatem pervenirent, valitura essent
200. sufficitne centum restituere satisfacit,
centum restituens. Quia restituit quanti tunc
damnum illatum estimatur. Sic Lessl. l. 2. c. 13.
n. 157. Addit Sotus in 4. *quest. 6. art. 5.* Si cri-
men commissum est ex negligentia possessorem
male fidei non obligari ultra id, quod tempore
damni segetes valebant. Secus si ex malitia,
quia non tenetur dominus eo tempore rem
distrahare.

182
Non satis-
fact.

Si dominus fundi decrevisset segetes illas ser-
vare usque ad messem, uti nunquam non decer-
nere assolet, non solum tenetur illa reddere
quantum estimatur, sed quanti estimatur
spes illas retinendi. Quia in huius privatione
dominus patitur damnum, utpote qui iniuste
privatur potentia fructus maturos percipiendi.
Ita Medina C. de restit. q. 6. a. 1. Sylva v. *Furtum*,
q. 16. Navarr. de restit. l. 4. c. 1. n. 37. Vasq. de rest.

c. 5. §. 1. n. 79. Laym. l. 3. sect. 5. tr. 2. c. 4. n. 7. Palao
de iust. tr. 3. i. d. vni pun. 24. §. 9. n. 11.

Crediderim equidem ob malitiam non esse
amplius restituendum; quam ob negligen-
tiam mortaliter culpabilem. Quia malitia non
auget damnum, quamvis peccatum augeat,
ut solo respondeam. Deinde assero teneri illum
male fidei possessorem reddere quanti spes se-
getum estimatur. Nam si à me furripes tri-
ticum tempore messis, quod servare decreue-
ram in tempus, quo presumitur auctiori pre-
tio diuendum, non satisfaceres, si solue-
res pretium tritici, quo tempore messis vendi-
tur, sed tenebaris lucrum similiter cessans
compenfare. Porro restitutio facienda non est
quanti segetes reservandę mature sunt valiturae,
sed quanti estimatur earum spes, quia in hu-
ius privatione iniuria consistit, uti præcitati
Doctores aduertunt.

183
Auctoritas
resolutio.

EL SCOBAR
Theol. Mor.
Tom. V. V. II.
E. IV
6